

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

**TAKVİMLERİN TOPLUMSAL İŞLEVLERİ: SAATLİ
MAARİF TAKVİMİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşegül ŞENKARDEŞLER

KARABÜK – 2013

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

**TAKVİMLERİN TOPLUMSAL İŞLEVLERİ: SAATLİ
MAARİF TAKVİMİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşegül ŞENKARDEŞLER

Danışman:

Yrd. Doç. Dr. Adem SAĞIR

KARABÜK – 2013

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Sosyoloji Anabilim Dalı'nda
Yrd. Doç. Dr. Adem SAĞIR ..... danışmanlığında,
Aysegül SENKAR DESLER ..... tarafından hazırlanan bu
çalışma 12/04/2013 tarihinde jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul
edilmiştir

Yrd. Doç. Dr. Adem SAĞIR

Jüri Başkanı

(Unvanı- Adı Soyadı - İmza)

Jüri Üyesi

(Unvanı- Adı Soyadı - İmza)

Yrd. Doç. Dr. İbrahim YENEK
/ temsilci

(Unvanı- Adı Soyadı - İmza)

Yrd. Doç. Dr. Sami AĞAOĞLU

Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun ...../...../.....
tarih ve ...../..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Enstitü Müdürü

(Unvanı- Adı Soyadı - İmza)

Doç. Dr. Abdullah KARAKAYA
MÜDÜR

Tez Bildirim Sayfası

Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “Takvimlerin Toplumsal İşlevleri : Saatli Maarif Takvimi Örneği” adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu, hazırlanması, yürütülmesi, araştırılmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmada kullanılan doğrudan kendime ait olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atfedildiğini beyan ederim.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

Tarih ve İmza

Ayşegül ŞENKARDEŞLER

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖNSÖZ	III
ÖZET	IV
ABSTRACT	V
RESİMLER LİSTESİ	VI
TABLolar LİSTESİ	VII
GİRİŞ	IX
BİRİNCİ BÖLÜM	1
1. GÜNDELİK HAYAT VE SOSYALLEŞME	1
1.1. SOSYALLEŞME	1
1.1.1. Sosyalleşmenin Tanımı	1
1.1.2. Sosyalleşmenin Biyolojik Temelleri	6
1.1.3. Sosyalleşme Süreci.....	8
1.1.4. Sosyalleşme Kurumları	10
1.1.4.1. Aile	10
1.1.4.2. Din	11
1.1.4.3. Okul	13
1.1.4.4. Arkadaş Grupları	13
1.1.4.5. Kitle İletişim Araçları	14
1.1.4.6. Çalışma Ortamı ve Komşuluk İlişkileri	15
1.2. TAKVİMLER ve SOSYALLEŞME	15
1.2.1. Takvimlerin Kökeni	15
1.2.2. Eski Türklerin Kullandıkları Takvimler	17
1.2.3. Hicri Takvim.....	18
1.2.4. Osmanlıların Kullandıkları Takvim	19
1.2.5. Günümüzde Kullanılan Gregoryen Takvim'in (Milâdî Tarih) Gelişimi.....	20

İKİNCİ BÖLÜM	26
2. SAATLİ MAARİF TAKVİMİ ÖRNEĞİNDE GÜNDELİK HAYATIN SOSYALLEŞMESİ	26
2.1. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	26
2.1.1. Saatli Maarif Takvimi	26
2.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEM ve TEKNİKLERİ	27
2.3. SAATLİ MAARİF TAKVİMİNİN ÖN YÜZ ÇÖZÜMLEMESİ	28
2.3.1. Meslekler ve Takvim.....	28
2.3.2. Sağlık ve Takvim	30
2.3.3. Sosyal Hayat ve Takvim.....	31
2.3.4. Coğrafi Çevre, Tarım ve Takvim.....	34
2.3.5. Tarih ve Takvim.....	38
2.3.6. Din ve Saatli Maarif Takvimi	51
2.3.7. Atatürk ve Saatli Maarif Takvimi	54
2.4. SAATLİ MAARİF TAKVİMİ ARKA YÜZ ÇÖZÜMLEMESİ	56
2.4.1. Günün Tarihi Bilgilerinin Sınıflandırılması	56
2.4.2. Arka Sayfa Gündelik Bilgilerin Sınıflandırılması	61
SONUÇ	70
KAYNAKÇA	73
ÖZGEÇMİŞ	77

ÖNSÖZ

Bu çalışma, resmi bir kurum olan ve geniş bir alana ulaşması bağlamında Saatli Maarif Takvimi'ni çözümlenmiştir. Çözümleme aşamasında takvim kullanımının toplumsallaşmaya olan etkisi, eğitim ve gündelik hayata dair pratiklerimize olan katkısı inceleme odağı olmuştur.

Konu seçiminden itibaren çalışmamın her aşamasında bilgi ve desteğini esirgemeyen danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Adem SAĞIR'a teşekkür ederim.. Ve zorlu yüksek lisans eğitimim sürecinde maddi ve manevi anlamda her zaman bana destek olan eşime teşekkür ederim .

Ayşegül ŞENKARDEŞLER

ÖZET

TAKVİMLERİN TOPLUMSAL İŞLEVLERİ: SAATLİ MAARİF TAKVİMİ ÖRNEĞİ

ŞENKARDEŞLER Ayşegül

Yüksek Lisans Tezi, Sosyoloji Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç.Dr. Adem SAĞIR

12.04.2013, 91 Sayfa

Televizyonun, internetin ve buna benzer teknolojilerin henüz toplumsal hayatta geniş bir yer işgal etmediği dönemlerde insanların gündelik bilgilerinin oluşmasında, dünya ile belli bir bütünselliğin sağlanması ve sohbet alanlarının oluşmasında takvimler önemli bir yer tutmaktaydı. Takvimler bu bağlamda bilgi sağlama fonksiyonlarının yanı sıra insanları sosyalleştirme fonksiyonunu da üstlenmiştir.

Sosyalleşme (toplumsallaşma) ile takvimler ve sosyalleşme konuları ayrı ayrı ayrıntılı şekilde ele alınmasını izleyen ilk iki bölümden sonra " üçüncü bölümde Saatli Maarif Takvimi örneğinde gündelik hayatın sosyalleşmesi işlenmiştir.

Çalışmada takvimlerin ve takvim kullanımının toplumların sosyalleşme süreçlerinin başlamasında devam etmesinde ve yaşamış oldukları kültürleri gelecek kuşaklara aktarılmasında vazgeçilmez unsurlar arasında olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler;

1. Toplum
2. Sosyalleşme
3. Takvim
4. Toplumsal Yapı
5. Saatli Maarif Takvimi

ABSTRACT**TAKVİMLERİN TOPLUMSAL İŞLEVLERİ: SAATLİ MAARİF
TAKVİMİ ÖRNEĞİ****ŞENKARDEŞLER Ayşegül**

Master of Science Thesis, Department of Sociology

Advisor : Asist.Prof. Adem SAĞIR

12.04.2013, Pages 91

When the time that television internet and other similar technologies does not occupy a wide range in social life, for the formation of daily information , providing a certain wholeness and for the formation of daily conversation ; calender had been accupied an important place. Calendars, concordantly had been assumed the roles of providing information and socialization.

After socialization with calendar and the subject of socialization have been discussed lenghtly in the first two chapter, In the third chapter ; with the samples of“saatli maarif calendar” everyday life have been processed.

In this study, calendar and usage of it have specified the one of indispensable element for the the initiation and continuation of the cultures lived , and the transfer to the next generations.

Key Words:

- 1. Society**
- 2. Socialization**
- 3. Calendar**
- 4. Social Structure**
- 5. Saatli Maarif Takvimi**

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1. Oniki Hayvanlı Türk Takvimi.....	17
Resim 2. Saatli Maarif Takvimi' nin Ön ve Arka Yüzü	26

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Osmanlılarda Kullanılan Hicri-Şemsi(Mali) Senenin Ayları.....	18
Tablo 2. Saatli Maarif Takviminde Yer Alan Meslek Günleri ve Meslek Haftaları Dağılımı.....	28
Tablo 3. Saatli Maarif Takvimi'nde Yer Alan Sağlıkla İlgili Gün ve Haftaların Dağılımı	30
Tablo 4. Saatli Maarif Takviminde Yer Alan Sosyal ve Kültürel Gün ve Haftaların Dağılımı.....	31
Tablo 5. Saatli Maarif Takviminde Yer Alan Çevre İle İlgili Gün ve Haftaların Dağılımı.....	34
Tablo 6. Saatli Maarif Takviminde Yer Alan Tabiat Olaylarının Dağılımı.....	34
Tablo 7. Saatli Maarif Takviminde Yer Alan Kişiler İle İlgili Gün ve Haftaların Dağılımı.....	38
Tablo 8. Saatli Maarif Takviminde Yer Alan İl ve İlçelerin Kurtuluş Tarihlerinin Dağılımı.....	41
Tablo 9. Saatli Maarif Takviminde Yer Alan Kurumların Kuruluş Günlerinin Dağılımı	45
Tablo 10. Saatli Maarif Takviminde Yer Alan Tarihi ve Sosyo-Kültürel Olayların Dağılımı.....	47
Tablo 11. Saatli Maarif Takviminde Yer Alan Dini Olayların Dağılımı.....	51
Tablo 12. Saatli Maarif Takviminde Yer Alan Diğer Günler ve Haftaların Dağılımı....	51
Tablo 13. Saatli Maarif Takvimi'nde Yer Alan Atatürk İle İlgili Olayların Dağılımı....	54
Tablo 14. Saatli Maarif Takviminde Yer Alan Günün Tarihinde Dini Olaylar	56
Tablo 15. Saatli Maarif Takvimi'nde Yer Alan Günün Tarihinde Sağlık İle İlgili Olaylar	57
Tablo 16. Saatli Maarif Takvimi'nde Yer Alan Günün Tarihinde Ön Plana Çıkan İsimler.....	58
Tablo 17. Saatli Maarif Takvimi'nde Yer Alan Günün Tarihinde Sosyal ve Tarihi Konular	60
Tablo 18. Saatli Maarif Takviminde Yer Alan Gündelik Bilgilerde Sağlık Konuları	61

Tablo 19. Saatli Maarif Takviminde Yer Alan Gündelik Bilgilerde Dini Konular	63
Tablo 20. Saatli Maarif Takviminde Yer Alan Gündelik Bilgilerde Devlet İle İlişkili Konular	64
Tablo 21. Saatli Maarif Takviminde Yer Alan Gündelik Bilgilerde Burçlarla İlişkili Konular	64
Tablo 22. Saatli Maarif Takviminde Yer Alan Gündelik Bilgilerde Çevre İle İlgili Konular	66
Tablo 23. Saatli Maarif Takviminde Yer Alan Gündelik Bilgilerde Faydalı Bilgiler	68

GİRİŞ+

Takvim-toplum ilişkiselliğindeki temel merkezi kavram ise zaman-toplum ilişkisidir. Eflatun'a göre *zaman devrelerin sonsuzca tekrarı* (Akt.Ülken , 1968: 280) iken, aynı zamanda *çevremizde olup bitenlerin süresini ve öncelik sonralık sırasına koyarak aklımızda yarattığımız zihni bir yapıdır* (Durkheim, 2002: 257). Zamanın sosyolojik açıdan önemszenmesindeki temel odak ise Mulhall'ın (1998: 226) da ifade ettiği biçimde insanların ve toplumların varlıkların zamansallıkla ilişkili olduğu gerçektir (Heidegger ,1996: 63).

Zaman kavramının toplum ve insanlar üzerine uyguladığı baskının modern zamanlarla birlikte belli bir sistematığe dönüştüğü görülmektedir. Özellikle makineler çağının getirdiği dönüşümle toplumun insana, planlı ve programlı olma noktasında bir baskı oluşturmaya başladığı görülmüştür (Zerubavel ,1981: 101). Zaman ve takvim ilişkiselliğinde de böyle bir varoluşsal etkiyi aramak mümkündür: Takvim zamanı değerlendirmek ve planlamak için kurulmuş düzeni, yılları, mevsimleri, ayları, günleri vakitleri göstermek üzere hazırlanan cetvellerdir. Böylece çalışmaya konu olan Saatli Maarif Takvimi ve Diyanet Takvimi'nin de içinde yer aldığı Fazilet Takvimi, Semerkand Takvimi, Türkiye Gazetesi Takvimi, Hicret Takvimi, Duvar, Masa vb takvimler gibi farklı takvim çeşitleri karşımıza çıkmıştır.

Araştırmanın Problemi

Televizyonun, internetin ve buna benzer teknolojilerin henüz toplumsal hayatta geniş bir yer işgal etmediği dönemlerde insanların gündelik bilgilerinin oluşmasında, dünya ile belli bir bütünselliğin sağlanması ve sohbet alanlarının oluşmasında takvimler önemli bir yer tutmaktaydı. Takvimler bu bağlamda bilgi sağlama fonksiyonlarının yanı sıra insanları sosyalleştirme fonksiyonunu da üstlenmiştir. Örneğin bir takvim yaprağı kopartıldığında hangi ilin ya da ilçenin kurtulduğu, seneler önce tarihte gerçekleşen bir olayın bilgisi gibi durumları görmek mümkündür. Daha farklı işlevlere örneğin çocuklarına isim arayan anne-babalara, bugün ne pişirsem derdine düşen kadınlara dönük önemli işlevler sunmaktadır takvimler. Zamanın nasıl değerlendirilebileceği sorunsalı, dini konularda bilgiler gibi pek çok alanda da okuyucuların farklı biçimlerde sosyalleşmelerine katkı sunmaktadır. Zamanı temsil etmenin sembolik bir aracı olan takvimler, aynı zamanda akıp giden hayatın da bir temsilini taşımaktaydı. Bu bakımdan

toplumsal hayatın pek çok noktasında çeşitli biçimlerde sıklıkla kullanılmaktadır. Örneğin filmlerde, kliplerde dizilerde günlerin geçtiğini temsil eden önemli bir araçtır.

Günümüzde zaman algısının farklılaşmasıyla birlikte telefonlar, bilgisayarlar gibi teknolojik araçların etkisiyle de takvimlerin üstlendiği fonksiyonlar anlamını kaybetmektedir. Ancak bu değişime rağmen takvimlerin üstlendiği temel fonksiyonlar devam etmektedir. Okuduğu kitaplara ayraç olarak kullananlar, yaşadığı önemli anları hatırlamak için o günün takvim yaprağını biriktirenler, önünde ve arkasında yer alan sözleri, şiirleri ve yazıları, faydalı bilgileri dikkatlice okuyup aktaranlar günümüzde takvimlerle insanlar arasındaki sosyalleşme biçimlerinin yeni devam eden görünümüdür.

Araştırmanın Önemi

İnsanlar ve toplumlar için, hem birey olarak hem de toplum olarak işlerin düzenlenmesi açısından takvimler vazgeçilmez bir hal almıştır. Geçmişten bugüne gerek zamanın planlanması gerekse de tarihi olayların sıralanması amacıyla kullanılan takvimler şüphesiz ki gündelik hayatta farkında olmasak da her yeni yıl geldiğinde edindiğimiz vazgeçilmezlerimiz arasında yer almaktadır. Bu takvimleri satın alarak ya da firmalar tarafından hazırlanan promosyonlardan faydalanarak evlerimize ve günlük hayatımıza sokmaktayız.

Yaptığımız çalışmada amaç olarak ortaya konulan konu çerçevesinde incelemeler yapılmış ve günümüzde kullanım alanları ile takvim kullanmanın toplumsallaşma konusunda etkileri gözler önüne serilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda yapılan araştırma; takvim kullanmanın özellikle toplumsallaşma üzerine etkisi, pratik hayat doğrultusunda katkıları ve farklı yayın evleri tarafından basılmış takvimlerin içerikleri arasındaki değişiklikler ortaya konulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GÜNDELİK HAYAT VE SOSYALLEŞME

1.1. SOSYALLEŞME

1.1.1. Sosyalleşmenin Tanımı

İnsanın biyolojik bir varlık olmaktan çıkıp, toplumun bir üyesi olması, toplumda kendisinden önce var olan kuralları öğrenmesi, değer ve inançları benimsemesi, onaylaması ve bu kurallara uygun olarak kendisine verilen rolleri oynaması ile mümkündür. Bireyin, içinde yer aldığı toplumun bir parçası, üyesi olabilmesi için geçirdiği süreç ise toplumsallaşma (socialization) olarak adlandırılmaktadır (Aziz, 1982:1).

Daha özet bir ifadeyle sosyalleşme kişinin içinde yer aldığı toplumsal kuralların daha genelde yer aldığı kültürel ortamın kendisinden beklediği şekilde davranmayı öğrenme sürecidir (Demir ve Acar, 1997:332) .Bu süreç aracılığı ile toplumun yeni üyeleri, kişilik kazanmakta, belli bir toplumda yaşamasını mümkün kılan tutum ve davranışları kazanmaktadır.

Toplumsallaşma ya da sosyalizasyon kavramlarıyla ifade edilen sosyalleşme, sosyolojinin temel konularından biridir. Genel olarak sosyalleşme ve buna bağlı olarak sosyalleştirme, insanın kendine özgü davranışları öğrenerek topluma uyum sağlaması ve öğrendiği davranışları gelecek nesillere aktarmasıdır. Sosyalleşme ile ilgili değişik tanımlar yapılmıştır.

Sosyal kimliklerle milli ve kültürel kimlikler arasında kurulan ilişki biçimleri, genelde bireyleri tek bir kimlik çatısı altında toplamaya yöneliktir. sosyal bir bütünleşme söz konusu olduğundan, bahsi geçen durumun gerçekleşmesi noktasında sosyalleşme kavramını ve kimliğin bu kavramla olan ilişkisini anlamak gerekmektedir.

Kimlik, geniş kapsamda ve esnek biçimde insanın kendi benlik duygusuna, kendisi hakkındaki duyguları ve fikirlerine atıf yapılarak kullanılmaktadır. Bazen kimliğimizin, içinde bulunduğumuz ve daha sonra içselleştirdiğimiz toplumsallaşma süreciyle şekillenmiş olan toplumsal rollere atfedilen beklentilerle oluştuğu varsayılmıştır. Başka bir varsayıma göre ise biz kimliklerimizin daha etkin biçimde,

toplumsallaşma sürecinde ve oynadığımız çeşitli rollerde bize sunulan malzemelerle kurarız. Diğer bir ifadeyle kimlik, sosyalleşme sonucu ortaya çıkmaktadır (Marshall,1999:408-9).

Sosyalleşme, çoğu yaklaşıma göre, yardıma ihtiyaç duyan bireyin, yavaş yavaş içerisinde doğduğu kültür için geçerli olan becerileri edinerek kendi bilincinde olan, bilgili ve bilinçli bir birey haline gelmesi sürecini ifade etmektedir (Giddens, 1993:60).

Sosyalleşme kavram olarak bazı kaynaklarda “bireylerin, çocukluklarından toplumda belirli bir eğitim ve kültür sahibi insan olarak yaşamlarını sürdürmelerini sağlayancıya, toplumsal hayata fiilen katılıncaya kadar geçirdikleri bir süreç” olarak tanımladıktan sonra “toplumsal kültürün kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlayan, ailede başlayıp diğer birincil ve ikincil gruplar yoluyla devam eden, fertlerin içine doğdukları toplumun adet, gelenek din, değer, bilgi ve becerilerini kazanmalarını içeren bir süreç” açıklaması getiriliyor . Bu tanıma benzer bir şekilde toplumsallaşma olgusu, çocukluk dönemi ile sınırlandırılarak kültürün çocuğa iletilmesi ve kişiliği geliştirme süreci olarak tanımlanmakta ise de sürecin şu veya bu düzeyde tüm yaşam boyu sürdürdüğü açıktır.

Bir diğer yaklaşımda sosyalleşme, semboller, modeller ve bilgilerin edinilmesi süreci olarak ifade edilmektedir. Bir diğer ifade ile bir kimsenin içerisinde yaşadığı toplumu her yönüyle özümsemesidir. Birey, toplumu maddi ve manevi boyutlarıyla öğrenip benimsedikten sonra belli bir sosyal kimlik kazanmaktadır (Doğan, 1998:95).

Sosyalleşme sürecinde fert bilgisini, görgüsünü ve beceri ile davranışlarını kazanmaktadır. Yani sosyalleşme bireyin Doğan’ın da dediği şekliyle kimliğini bulması sürecinin adıdır. Sosyalleşme insanı sosyal yaşama ve sosyal-kültürel kimliklerine hazırlayan bir süreci ifade etmektedir.

Sosyalleşme sürecinin üç temel görüntüsü vardır. Bunlardan ilki bireyin belli bir kültür edinmesidir. İkincisi bireyin edindiği bu kültürü kişiliği ile bütünleştirmesidir. Sosyalleşmenin son aşaması ise önceki iki sürecin gerçekleşmesi sonucu toplumsal çevreye uyum sağlamaktır (Doğan, 1998:94).

Sosyalleşme ile toplum ve gruplar varlık kazanırlar ve varlıklarını da bu sayede devam ettirirler. Sosyalleşme sürecinde aktarılan pek çok değer ve normun içerisinde özellikle kültürün önemi büyüktür. Çünkü kültürel aktarmalar, bireyin kültürel ve sosyal

kimliğinin temellerini oluşturmaktadır.

Sosyalleşme sürecinde fert, bahsi geçtiği üzere, toplumun üyeliğini kazanmayı amaçlamaktadır. Sosyalleşmenin ve sosyal kimlik edinmenin başladığı il yer ailedir. Birey, aile içerisinde toplumun temel değerlerini kazanmaya başlamaktadır. Daha sonraki süreçte okul, arkadaşlık grupları ve çalışma hayatı bireyin sosyal kimliğini tamamlamaktadır (Erkal, 1984:61) Böylece sosyalleşmenin durgun bir süreç olmadığı anlaşılır. İnsan, sosyal ve bireysel yaşantısı boyunca değişik araçlarla sosyalleşme sürecini yaşamaktadır.

Fert açısından sosyalleşme çocukluk çağlarında çok hızlı bir öğrenme, ileri yaşlarda ise -şahsiyet belirginleştikçe- hızını kaybeden bir süreç olarak bütün hayat boyunca devam etmektedir. Ferdin dünyaya gelmesiyle birlikte ileride öğrenmeyi mümkün kılacak ve sosyalleşecek olan biyolojik yapı gelişmeye başlamakta ve bu dönemdeki gelişim çok büyük önem taşımaktadır. Çocukluğundan itibaren fert üzerindeki sosyal etkiler, şahsiyetinin ve sosyal tutum ve davranışlarının gelişmesini sağlar. Bu, aslında, ferdin toplum içinde bir kimlik edinme sürecidir. Sağlıklı, dengeli ve güçlü bir şahsiyet, sosyal veya ferdi kimlik edindiği takdirde psikolojik bozukluklar, tutum ve davranışlarda sosyal sapmalar olmayacaktır. Özellikle rol ilişkilerinde sergilenen sosyal kimlikler, tutum ve davranışlara anlam vermekte ve onları yönlendirmekte, böylece endişeler, depresyon ve düzensiz davranışlar önlenmektedir. Ferdin toplum içinde ne tür sosyalleştiğinin göstergesi, toplum tarafından aktarılmış sosyal değerlerin ve normların, ferdin tutum ve davranışlarında yansımaları ve bu davranışların müşahede edilebilirliğidir.

Sosyalleşme birey açısından “başkası düşüncesi” çevresinde gelişmektedir. İnsan bu süreç boyunca kişiliğinin doğal yapısı ile içerisinde yaşadığı sosyo-kültürel yapıyı içselleştirmektedir. Bunun yanı sıra anlamlı toplumsal rollerle yaşamak zorunda olduğu sosyal çevreye uyumunu sağlayan bir süreci ifade etmektedir (Doğan, 1998:91)

Sosyal hayatta insan için “güvenlik” önemli bir ihtiyaçtır. Toplumda güven ihtiyacı için iki çözüm mercii akla gelmektedir. Bunlar birbirinden tamamen bağımsız olmamakla birlikte biri toplum yaşam, diğeri ise toplum yaşamından doğan sosyal kimliktir. Buna göre bir topluluk içinde var olmak, özneye sadece kimlik sağlamaz. Aynı zamanda toplum, onun için *yaşanılan mekân* olduğundan kendisini güvenlik hissiyle donatır. Bir toplumda yaşama düşüncesi, güvensiz ve belirsiz dış dünyaya karşı

özneyi koruyan ve ona güven içerisinde yaşadığı duygusunu veren algının ifadesidir.

Güvensizliklerle dolu dış dünyada özneyi tehdit eden korkular, tedirginlikler, çatışmalar sınırları çizilmiş bir toplumun içerisine girdiği zaman yerini nispi bir güvene ve huzura bırakır. Buna göre özne sadece *kendi toplumu* içerisinde güvendedir ve yaşama alanına sahiptir. Çünkü içerisinde yaşadığı toplulukta aynı dili konuşan, aynı kültürü paylaşan ve birbirlerine güvenen insanlar vardır. Bunun anlamı, bireyin içinde yaşadığı mekânda sosyal kimliğe tutunması ve kendisini o kimliğin koruması altında bırakmasıdır.

Şu bir gerçek ki; insan toplumsal bağlarına sıkıca tutunup kök salarsa dışlayıcı olabilmektedir. Bu bağlanmanın boyutu derinleşirse de kökünden koparak kaybolma tehlikesi yaşamaktadır (Bilgin,2001:160). Buna göre bireyin sosyalleşmesinde ve sosyalleşirken kullanılan argümanlarda seçici ve dikkatli davranılması gerekir. Tarihi okumalar sonucu bir milletin oluşumu sağlanacaksa, seçilecek kavramların ve değerlerin kimliği ırkçı bir niteliğe dönüştürmemesine dikkat edilmelidir.

Enver Özkalp'e göre sosyalleşme, insanın kendine uygun insanca davranışları öğrenmesidir. Ayrıca sosyalleşmeyi bireysel ve toplumsal açıdan ayrı ayrı tanımlayan Özkalp'e göre sosyalleşme, bireysel açıdan, insanın hayvansal yönlerini bırakarak, insanî değerler kazanması ve kişiliğini bulması sürecidir. Toplumsal açıdan ise sosyalleşme, sosyal ve kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılması ve kişilik gelişimidir.(Özkalp, 2005, 109-110)

Bu tanımlarda sosyalleşme kavramı, insanın psikolojik ve sosyal gelişiminin tamamını kapsamı içine almaktadır. Sosyalleşmenin amacı da insanî değerler kazanmaktır. Onun sosyalleşmede daha çok kişilik gelişimi üzerinde durduğunu söyleyebiliriz. Çünkü bireysel açıdan 'insanın kişiliğini bulması' şeklinde tanımladığı sosyalleşmeyi toplumsal açıdan tanımlarken, sosyalleşmenin iki unsurundan biri olarak 'kişilik gelişimi'ne değinmektedir.

Özkalp'e göre insanda içgüdüsel davranış çok azdır. Dolayısıyla insanın insan olması öğrenilmiş davranışlarla mümkün olabilmektedir. Bu davranışları öğrenme süreci de sosyalleşme olarak adlandırılmaktadır.

Mahmut Tezcan'a göre ise sosyalleşme, çocuğun eğitimi demektir. Ona göre, topluma hazırlanmak olarak da tanımlanabilecek olan bu süreç okuldan önce ailede

başlamaktadır (Tezcan, 1997: 34). Tezcan'ın tanımında sosyalleşme daha dar bir kapsamda ele alınmakta ve sadece çocukluk dönemiyle sınırlandırılmaktadır. Sosyalleşmenin amacı da çocuğun topluma hazırlanmasıdır. Bu tanımlar ışığında onun, sosyalleşmeyi Özkalp'ten farklı olarak çocuğun topluma hazırlanması şeklinde tanımladığını görüyoruz. Oysa sosyalleşme, tüm hayatı kapsayan bir süreçtir ve çocukluktan sonra sona ermez. Toplumun sürekli değiştiği göz önünde bulundurulduğunda, bireyin gençlik dönemine kadar sosyalleşme adına ne varsa öğrendiği kabul edilse bile, değişen toplumla birlikte yeni bilgilere ihtiyaç duyacağı ortadadır. Aksi halde birey, topluma uyum sağlayamamış ve sosyalleşememiş olur.

Barlas Tolon ise sosyalleşmeyi tanımlarken, “Bireyin mutlak anlamda biyolojik bir varlık olmaktan çıkıp bu evren içinde yaşamayı başarması, belli bir kültürün maddi ve manevî öğelerini öğrenmesi ile olanak kazanır. İşte bu öğrenme sürecine sosyalleşme adı verilir” (Tolon, 1996 : 347) demektedir. Bu tanımda da sosyalleşme kavramı insanın tüm hayatını kapsayan bir süreç olarak ele alınmaktadır. Tolon'a göre bu sürecin amacı da evrende yaşayabilmektir. Bu tanımda insanın biyolojik bir varlık olmaktan çıkıp sosyal bir varlık haline gelmesi vurgulanmaktadır.

Hüseyin Öztürk'e göre sosyalleşme, insan yavrusunun insana özgü nitelik ve özellikleri elde etmesidir. İnsan, aslında insan olmaya yatkın ve elverişli bir gizil güç ile donanmış olarak doğmaktadır. Fakat insan sosyal çevrenin bir unsurudur. Bu konuda son sözü sosyal çevre söylemektedir. İnsan öncelikle içinde yaşadığı toplumun, sonra da başka toplumların etkisi altında kalır (Öztürk, 1993 : 106).

Öztürk sosyalleşmeyi bütün hayatı kapsayan bir öğrenme süreci olarak görmektedir. Hatta insanın sosyalleşme için bir gizilgüç ile doğduğu vurgulanarak, bu süreç daha da geniş tutulmuştur. Sosyalleşmenin amacı da insan olmaktır. Öztürk'ün tanımında, sosyalleşme üzerinde belirleyici olan iki unsur olarak bireyin doğuştan getirdiği özellikler ve sosyal çevrenin önemi üzerinde durulmaktadır.

Giddens'e göre sosyalleşme, yardıma gereksinimi olan bebeğin, yavaş yavaş içerisinde doğduğu kültür için geçerli olan becerileri edinerek kendi bilincinde olan, bilgili bir kişi haline gelmesidir (Giddens, 2000: 25). Giddens tanımında sosyalleşme kültürel boyutuna dikkat çekmekte ve diğerlerinden farklı olarak sosyalleşmeyi bilgili bir kişi haline gelme şeklinde tanımlamaktadır.

Sosyalleşme ile ilgili tüm tanımlarda öğrenme sürecinden ve toplumun öğreticiliğinden söz edilmektedir. Yine tanımlarda insanın bu öğrenme sonucunda kendini geliştirdiği topluma uyumlu hale geldiği, ayrıca insanın, doğası gereği sosyal bir varlık olduğu da vurgulanmaktadır. Bir diğer vurgulanan unsur ise sosyalleşmenin mevcut nesilden yeni nesle, oradan da sonrakilere intikal ederek devam eden bir olgu olduğudur.

1.1.2. Sosyalleşmenin Biyolojik Temelleri

İnsanın, sosyalleşebilmesi için yeterli bir doğal yapıya sahip olması gerekir. İnsanı diğer canlılardan ayıran en önemli özelliği öğrenebilme yeteneğidir. İnsan dünyaya geldiğinde, doğadaki diğer canlılardan daha zayıf ve daha güçsüz bir konumdadır. İnsan öğrenme yeteneği ile kendini geliştirip doğadaki diğer canlılara yetişmiş, hatta onlara hâkim olmuştur. Sosyalleşmenin de temelinde öğrenme vardır.

Enver Özkalp'e göre sosyalleşmenin biyolojik temelleri fiziksel yetersizlik ve bağımlılıktır.

a) Fiziksel Yetersizlik: Yeni doğmuş bir kedi ya da köpek yavrusunun kendi başına ayakları üzerinde durarak hayatını devam ettirdiğini görebiliriz. Diğer hayvanlar da aynı şekilde yeni doğduklarında kendi ayakları üzerinde durabilirler. İnsan yavrusu ise bu açıdan diğer canlılara nazaran daha zayıftır. Yaşayabilmek için yetişkin bireylerin yardımına ihtiyacı vardır. İnsan yavrusu kendini hızla geliştirmekte, önceleri birtakım sesler ve hareketlerle kendini ifade etmeye çalışırken bir süre sonra konuşmaya başlamaktadır. Gerçekten de insanın ilk yıllarında en hızlı gelişen organı beyndir.

İnsan hayata hazır bir halde dünyaya gelmediği için yolun en başında sosyal bir ortama ihtiyaç duyar. Hayatını devam ettirebilmek için anne ve babaya muhtaçtır. Bu da insanın sosyalleşmesinin başlamasını sağlar.

b) Bağımlılık: Çocuk ilk yıllarda fiziksel yetersizliği nedeniyle anne ve babasına bağımlıdır. Sonraki yıllarda bu bağımlılık azalır, ama hiçbir zaman sona ermez. İnsanın anne ve babasına olan bağımlılığı ileriki yıllarda arkadaşlarına, eşine ve çocuklarına doğru yön değiştirebilir. Bir yaşam boyu başkalarına gösterdiği sevgi nedeniyle insanoğlu diğer insanlara ihtiyaç duymuştur. Bu şekilde insanın, bakım, sevgi, onay ve kendini değerlendirme olmak üzere dört temel ihtiyacı vardır (Özkalp, 2005: 114).

Tezcan' a göre ise sosyalleşmenin biyolojik temelleri içgüdü, fiziksel bağımlılık, öğrenme kapasitesi ve dildir.

a) İçgüdü: Türler için biyolojik olarak saptanmış davranış modelidir. Bir insanın sahip olduğu bu içgüdüsel davranışın varlığı sosyalleşme açısından bir aşama kaydedildiğini gösterir. Fakat insanda içgüdüsel davranış yok denecek kadar azdır.

b) Fiziksel bağımlılık: Çocuk doğduğu andan itibaren belirli bir süre fiziksel olarak başkalarına bağımlı kalır. Sonraları ise ihtiyaçları doğrultusunda toplumsal becerileri öğrenir.

c) Öğrenme kapasitesi: Eğer çocuğun öğrenme kapasitesi yoksa ya da yetersizse onun başkalarına olan bağımlılığı verimsiz geçecek ve gerekli öğrenmeler sağlanamayacak, dolayısıyla sosyalleşme de gerçekleşmeyecektir.

d) Dil: Dil insanın öğrenme yeteneğiyle ilgilidir. Çünkü öğrenme bir iletişim işidir. İletişimin temeli ise dildir (Tezcan, 1997: 39-40).

Tezcan, sosyalleşmenin temeli olarak sıraladığı bu dört unsurdan 'içgüdü' nün fazla önemli olduğunu söyleyemeyiz. Çünkü insanda içgüdüsel davranış oldukça sınırlıdır. Zaten, insanda içgüdüsel davranış sınırlı olduğu için sosyalleşme vardır. Şayet insan dünyaya diğer canlılarda olduğu gibi çok büyük oranda içgüdüleriyle donanmış bir halde gelseydi sosyalleşmesinin de anlamı kalmazdı. İnsan aslında sosyalleşme ile içgüdülerinin sınırlı olmasının doğurduğu eksikliği kapamaya çalışmaktadır. Bu da ancak eğitim ile mümkün olabilmektedir.

İnsanın sosyalleşmesinde en önemli unsurun öğrenme olduğu kanaatindeyiz; çünkü içgüdü, canlıların doğuştan getirdikleri davranış modelleridir. Oysa insan, doğduğunda doğadaki en zayıf canlıdır. İnsanın zayıflığını ortadan kaldıran ve onu doğadaki en üstün canlı haline getiren, aslında insanı insan yapan onun öğrenme yeteneğidir.

Ayrıca dil de sosyalleşme açısından çok önemlidir. Sosyalleşme bireyin tek başına yapabileceği bir şey değil; ancak bir etkileşimin sonucudur. Bu etkileşim, toplum ile bireyler arasındadır. Etkileşimin aracı da dildir. Dil sayesinde toplum, yeni nesilleri hayata hazırlamaktadır. Ayrıca dil, toplumun aynasıdır. Dilde, onu oluşturan toplumun hayata bakışını, inançlarını, değerlerini, ahlâkını ve diğer kültür değerlerini bulabiliriz. Dolayısıyla dili öğrenen birey o topluma dair değerlerle de tanışmış olur.

Sosyalleşmenin, toplumsal değerlerin öğrenilmesi olduğu göz önüne getirildiğinde, dilin önemi daha çok ortaya çıkmaktadır. Bir toplumun kültürünü koruyabilmesi ve sağlıklı bir şekilde gelecek nesillere aktarabilmesi için her şeyden önce dilini koruması gerekmektedir. Yabancı etkilere maruz kalarak erozyona uğramış bir dili öğrenen bireylerin kendi toplumlarına yabancılaşmamasını beklemek aşırı iyimserliktir. Toplum bireyelerinin sosyalleşmesi açısından dil son derece önemli bir yer işgal etmektedir.

1.1.3. Sosyalleşme Süreci

Sosyalleşme, değerlerin nesilden nesile aktarıldığı bir süreçtir. Bireyin sağlıklı bir şekilde sosyalleşmesi için bazı işlevlerin birlikte meydana getirilmesi gerekmektedir. Bunlar bilgi, tekrar, başkalarının tepkileri ve sosyal destek olarak sıralanabilir (Özkalp, 2005 :115).

a) Bilgi: Sosyalleşme bir bakıma, bireylerin toplumdaki rollerini öğrenmesi sürecidir. Roller başarılı bir şekilde öğrenildiği takdirde, hem toplum hem de birey daha mutlu olacağı gibi, bireyin sosyalleşmesi de daha sağlıklı biçimde gerçekleşmiş olacaktır. Anne nasıl daha iyi bir anne olunacağını, baba nasıl daha iyi bir baba olunacağını öğrenmeye çalışırken, dünyaya gelen birey de nasıl gerçek anlamda insan olunacağını öğrenir. Sonuç olarak bilgi, sosyalleşmenin temel işlevlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

b) Tekrar ve taklit: Bireyler toplumda doğru ve yanlış davranışları çoğu zaman deneme-yanılma yoluyla tekrar ederek öğrenirler. Çocuklar da oyunlar yoluyla toplumsal rollerini öğrenirler. Kız çocukları evcilik oyunuyla annelik rolüne hazırlanırken, erkek çocukları kendi karakterlerine daha uygun olan gücü ön plâna çıkaran oyunları oynarlar. Bu şekilde erkekler de ailesinin lideri olan ve ailesini koruyan baba rolüne hazırlanırlar. Çocuklar bu oyunları sürekli tekrar ederek rollerini pekiştirirler.

Sosyalleşme süreçlerinden biri de taklittir. Çocuklar beğendikleri, etkilendikleri insanları model alarak onlar gibi giyinmeye, onlar gibi konuşmaya ve onlar gibi davranmaya çalışırlar. Özellikle kız çocukları annelerini, erkek çocukları ise babalarını taklit ederek onlar gibi olmaya çalışırlar. Ebeveynlerinin dışında çocuklar, ağabeylerini ya da ablalarını, diğer akrabalarını, öğretmenlerini, ünlü kişileri ya da tanıdıkları diğer

insanları da taklit edebilirler. Çocuklar bu yolla toplumsal rolleri öğrenirler. Sosyalleşmede model alınan kişi de aslında çok önemlidir; zira taklit edilen kişi olumlu davranışlar sergiliyorsa çocuk da olumlu davranışlar gösterecektir. Olumsuz davranışlar gösteren biri örnek alındığında ise çocuğun davranışları bundan olumsuz olarak etkilenecektir. Bu nedenle ebeveynlerin, çocukları yanında kavga etmek, sigara içmek, yalan söylemek gibi olumsuz davranışlardan uzak durmaları gerekir.

c) Başkalarının Tepkileri: Toplumun, bireylerini eğitmede kullandığı araçlarının başında olumlu ve olumsuz tepkiler gelmektedir. Bireyler toplumun tepkilerini çok önemserler; çünkü her insan takdir edilmek istemektedir. Birey toplumca olumlu görülen bir davranış gösterirse beğenilir ve takdir edilir. Toplum oluşturulan insanlar bireye beğenisini çeşitli davranışlarla gösterir. Eğer birey toplumca kabul edilmeyen bir davranış gösterirse, toplum da o bireye olumsuz tepkiler gösterir. O kişiyi kınayarak, onunla ilişkileri azaltarak ya da keserek, onu dışlayarak tepkilerini ortaya koyarlar. Birey ise davranışını genellikle toplumun beğenisi doğrultusunda değiştirir.

Mahalle baskısı bu konu için iyi bir örnektir. Bir mahallede davranışları uygun görülmeyen kişiler bir süre sonra o bölgenin davranış kalıplarını benimsemedikleri takdirde huzursuz olurlar ve oradan ayrılmak zorunda kalabilir.

Halk arasında söylenen ‘İnsanların yüzüne nasıl bakarım?’, ‘El ne der?’, ‘İnsanların diline düşersin’, ‘Pabucu dama atıldı’ gibi deyimler, toplumun tepkilerinin insanlar üzerindeki etkilerini açıkça ortaya koymaktadır.

Toplumun bireylere göstereceği tepkiler, o toplumun kültürel yapısına bağlı olarak değişebilir. Hırsızlık yapmak tüm toplumlarda olumsuz tepkilere neden olur; fakat iki sevgilinin el ele dolaşırken görülmeleri bazı toplumlarda olumsuz tepkiler doğururken bazı toplumlarda olumlu ya da olumsuz bir tepkiye neden olmaz. İnsanlara yardımda bulunmak, dürüst olmak, çalışkan olmak gibi tutumlarsa genellikle toplumda olumlu tepkilerle pekiştirilir.

Toplumun tepkileri her zaman ve her yerde aynı yönde olmayabilir. Toplum genel olarak hırsızlığı kınayıp insanlara yardım etmeyi önerirken, sahtekârlık yaparak zengin olan insanların lüks yaşamı, insanlara yardım eden kişinin ‘enayi’ olarak nitelendirildiği de vuku bulabilmektedir.

d) Sosyal Destek: Sosyal destek kişinin ailesi, akrabası ve arkadaşlarının oluşturduğu topluluğun yönlendirme ve teşvikidir. Kişinin toplumsal rolleri benimsemesinde sosyal destek çok önemlidir.

Bir çocuk çok iyi futbol oynuyorsa ve çevresi de onu bu konuda destekliyorsa, çocuk bu alanda ilerleyecek ve futbolcu rolünü benimseyecektir. Eğer ailesi bu konuda onu desteklemiyorsa büyük olasılıkla çocuk futboldan vazgeçecek ve kendine farklı roller arayacaktır. Bir ülkede bilimin gelişmesi, bilim adamlarının çoğalması isteniyorsa öncelikle toplumsal altyapının buna hazırlanması gerekmektedir. Yetişen bireyler bu yönde çalıştıklarında toplum ve devletten destek görürlerse çalışmalarına devam ederler ve başarılıda olurlar.

Ailesi ve arkadaşlarıyla bağları güçlü olan biri eşinden ayrıldığında, işsiz kaldığında ya da başka bir yere taşınmak zorunda kaldığında, çevresinin desteğiyle yeni rolüne daha kolay alışacaktır. Oysa ailesi ve arkadaşlarıyla bağları daha zayıf olan biri başka bir ifadeyle sosyal desteği yetersiz olan biri aynı duruma düştüğünde daha fazla üzülecek ve yeni duruma alışması daha zor olacaktır.

1.1.4. Sosyalleşme Kurumları

Toplumsallaşma, çok geniş bir çevrede, çok sayıda ve birbirinden farklı insanlarla temas edilerek kazanılır. Anne-baba, arkadaşlar, öğretmenler, televizyonda izlediğimiz programlar, kitaplarını okuduğumuz ama yüzünü bile görmediğimiz yazarlar, bunların hepsi sosyalleşme sürecinin birer parçasıdır.

Toplumsallaşma kurumları, toplumun sahip olduğu kültürü bireylere aktaran sosyal yapılardır. Bunların en önemlileri aile, okul, din, arkadaş grupları, kitle iletişim araçları, çalışma ortamı ve komşuluk ilişkileridir.

1.1.4.1. Aile

Aile yüz yüze etkileşimin olduğu, çocuğun toplumsallaşmasında ilk ve en önemli kurumdur. Çocuk konuşmayı duygusal paylaşımı ve toplumsal dünyayı ilk defa aile içinde öğrenmeye başlar. Çocuklar benzer şekilde öğrenirler; ancak öğrendikleri şeyler aileden aileye değişir. Çünkü aileler, gelecekte çocuklarından değişik beklentiler içinde oldukları için birbirinden farklı değerleri öğretirler (Bozkurt, 2006: 125).

İnsan yavrusunun dünyaya geldiğinde karşı karşıya geldiği ilk toplumsal grup onun ailesidir. Aile yeni bireyin en başından itibaren bakımını üstlenir. Onun tüm

ihtiyaçları aile tarafından karşılanır. İnsanın sosyalleşmesinde en önemli unsurlardan biri olan dil de ailede öğrenilir.

Genel olarak sosyalleştirici ajan, bütünü ile toplumdur. İnsanın sosyal ilişkilerde temasa geçtiği her kişi, bir bakıma sosyalleştiricidir. Fakat toplum içinde çok sayıdaki *ilk gruplardır ki*, sosyalleştirme görevini özellikle yapmaktadırlar. Aile en başta gelen sosyalleştirici ajandır (Dönmezer, 1999:130).

Anne ve babanın çocuk üzerinde çok önemli bir etkinliği vardır. Ebeveyn ile çocuk arasında kurulan bağ, kültürün aktarılmasında kolaylık sağlar. Çocuğu gözünde anne ve babası çok değerli, çok güçlü ve yanılmayan kişilerdir. Böyle olunca çocuklar anne ve babanın kültürünü tereddüt etmeden alırlar. Anne ve babalar çocuğun davranışlarını pekiştirme ve cezalandırma yoluyla da çocuğun kişilik gelişimine yardımcı olurlar.

Anne ve babanın karakteri de çocukların gelecekteki kişiliğini etkiler. Bunun sonucu olarak genellikle insanların dünya görüşleri, siyasî tercihleri ve ahlâkî özellikleri anne ve babalarına benzer. Küçük yaştaki çocuk üzerinde ailenin etkisi daha fazla iken, çocuk büyüdükçe bu etki azalır.

Aile yapı olarak zamanla değişmeye uğramış olmasına rağmen toplum hayatında vazgeçilemeyen, alternatifli olmayan bir sosyal müessesedir (Erkal, 1995: 94).

1.1.4.2. Din

Dünyanın hemen her toplumunda din, toplumsallaşmada önemli bir yere sahiptir. Özellikle doğru-yanlış, iyi-kötü kavramlarının öğrenilmesinde, insanlar arası ilişkilerde, ahlak eğitiminde din çok önemlidir. İnsanlar düzenli bir dinî eğitim almasalar bile, ailelerinde toplumun sahip olduğu dinin temel kalıplarını alırlar ve bunu yaşamlarında uygularlar. Ayrıca kişilik oluşumunda, bireyin kendini tanımlamasında din önemli yer tutar. Ayrıca toplumda nasıl giyinileceği, nasıl konuşulacağı, nelerin yapılmasının doğru, nelerin yanlış olduğu da çoğunlukla din kurumu tarafından öğretilir. Dinler aynı zamanda neyin doğru, neyin yanlış, nelerin uygun veya uygunsuz olduğunu açıklayan temel kültürel değerleri de belirler. Değerleri olmayan bir toplum, en güçlü toplumsal kontrol aracını yitirmiş demektir. Değerlerin genel işlevlerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

Değerler kişilerin ve birlikteliklerin yargılanmasında hazır araç olarak kullanılırlar. Bireyin çevresindekilerin gözünde “nerede olduğunu” bilmesine yardım ederler.

Değerler kişilerin dikkatini istenilir, yararlı ve önemli olarak görülen maddî kültür nesnelere üzerinde odaklaştırır. Çok değerli bir nesne her zaman birey veya grup için “en iyi” olmayabilir. Fakat o nesnenin toplumsal olarak değerli görülmesinin o nesne için çaba gösterilmesine yol açtığı da bir gerçektir.

Her toplumdaki ideal düşünme ve davranma yolları değerler tarafından işaret edilirler. Toplumsal olarak kabul edilebilir davranışın adeta şemasını çizerler. Böylece kişiler de hareket ve düşüncelerini, “en iyi” hangi yolla gösterebileceklerini kavrayabilirler.

Değerler, kişilerin toplumsal rollerini seçmelerinde ve gerçekleştirmelerinde rehberlik ederler, ilgi yaratır, cesaret verirler. Böylelikle kişiler de çeşitli rollerin gerekliliklerinin ve beklentilerinin birtakım değerli hedefler doğrultusunda, işlemekte olduğunu kavramış olurlar.

Değerler toplumsal kontrol araçlarıdır. Kişileri törelere uymaya yöneltir, “doğru” şeyleri yapmaya yönlendirirler. Değerler ayrıca onaylanmayan davranışları engeller, yasaklanmış örüntülerin neler olduğuna işaret eder, toplumsal ihlallerden kaynaklanan utanma ve suçluluk duygularının kolaylıkla anlaşılabilmesini sağlarlar.

Değerler dayanışma araçları olarak da işlevde bulunurlar. İnsanlar benzer değerleri güden insanlara yaklaşırlar. Ortak değer toplumsal dayanışmayı yaratan ve sürekli kılan en önemli faktörlerden biridir (Fichter, 1996: 150-151).

Din kurumunun oldukça önemli bir işlevi de, ahlâkî değerlerin herkesçe kabul edilmesine önder olmak ve yayılmasını sağlamaktır. Değer çatışması, insanların benimsediği ve benimsemediği konular arasındaki çatışmadır. Bir birey için mükemmel olan bir başkası için kötü veya olumsuz olabilir. Böyle değerler üzerinde asgarî bir anlaşma bulunmadıkça grup yaşamı olanaksızlaşır (Özkalp, 2005: 232).

Din bireylerin birtakım psikolojik gereksinimlerini de gidermektedir. Örneğin dinî kurumlar yaşlı kimselere arkadaş, dost edinme olanağı sağlamakta aynı zamanda onların ölüm korkusunu, yalnızlık gibi yaşlılık dönemi sorunlarını karşılamaya ve çözmeye çalışmaktadır (Özkalp, 2005:232).

1.1.4.3. Okul

Daha resmî ve örgütlü bir sosyalleşme kurumu da okuldur. Okul öğrencilerin belli bir plân ve program çerçevesinde eğitilerek sosyalleşmesini sağlar. Okul çocukların sosyal dünyasını genişletir. Okulda çocuk, farklı sosyo-ekonomik çevreden gelen kişilerle aynı ortamı paylaşır. Çocuk okulda cinsiyetler arası, diğer çocuklarla ve öğretmenleriyle ilişkiyi öğrenir (Bahar, 2005: 85).

Çocuk okulda zamanı kullanmayı, kurallara uymayı ve otoriteye saygı duymayı öğrenir. Eğitim-öğretim sırasında öğretmen çocuğun gözünde çok önemli bir kişilik halini alır. Özellikle ilköğretim 1. kademede çocuğun sürekli birlikte olduğu sınıf öğretmeni çok önemlidir. Bu dönemde genellikle, çocuk için anne ve babasından sonra öğretmeni gelir. Onun gözünde öğretmen her şeyi bilen, yaptığı her şey doğru olan üstün bir insandır. Sınıf öğretmeni olan bir arkadaşım, bir öğrencisinin kendisini yemek yerken görüp, yanındaki arkadaşına dönerek şaşkınlıkla ‘Aaa! Öğretmen yemek yiyor.’ dediğini anlatmıştı. Bu olayda öğrencinin öğretmenini ne kadar üstün gördüğü ortaya çıkıyor. Çocuk okulda sorumluluk almayı, zorluklarla baş etmeyi, ayrıca oyunlar sayesinde çeşitli toplumsal rolleri öğrenir.

1.1.4.4. Arkadaş Grupları

Bireyin sosyalleşmesinde önemli rol oynayan toplumsal kurumlardan biri de arkadaş gruplarıdır. Aile bireyleri çocuğun gözünde üstün kişiler iken arkadaş grupları kendisiyle aynı seviyededir. Ailelerin değer yargılarıyla arkadaş gruplarının değer yargıları genellikle farklıdır. Bu nedenle aileler genelde çocuklarının arkadaşlarının ailelerini merak ederler ve onaylamadıkları arkadaşlıklar söz konusuysa endişelenirler.

Bireyler özellikle çocukluk ve gençlik dönemlerinde aileleriyle konuşamadıkları karşı cinsle ilişkiler, beğeniler ve ilgiler gibi birçok şeyi arkadaşlarıyla konuşurlar. Ayrıca arkadaş grupları boş vakitlerin geçirileceği, oyunların oynanacağı, hoş sohbetlerin edileceği bir ortamdır.

Çocuk eğer iyi bir arkadaş ortamının bir parçası haline gelebilirse ve sevilen bir kişi olursa onun sosyalleşmesi de olumlu yönde olur. Çocuk eğer kendini arkadaşlarına kabul ettiremezse ve dışlanırsa, olumsuz rolleri edinmeye yönelebilir ve bu durum onun sosyalleşmesinde önemli sorunlar ortaya çıkarabilir.

Çocuklar arkadaş gruplarını, benzer ilgi, değer ve gelir gibi faktörlere göre seçerler. Dışlanmamak içinde, büyük ölçüde arkadaş grubunun kurallarına uyum gösterme çabası içinde olurlar (Bozkurt, 2006: 125).

1.1.4.5. Kitle İletişim Araçları

Kitle iletişim araçları içerikleri ve örgütleniş biçimleriyle çeşitlilik gösterir ve toplum üzerinde etkili olabilecek geniş bir alandaki faaliyetleri kapsarlar (Alemdar-Kaya, 1983: 45). Modern toplumlarda kitle iletişim araçları yaşamın önemli bir parçası haline gelmiştir. Özellikle gazeteler, radyo, televizyon ve internet bunların başında gelir. Kitle iletişim teknolojisinin gelişmesiyle artık bilgiye daha kolay ulaşabilmek ve dünyanın her yerindeki insanlarla kolaylıkla iletişim kurabilmek çok daha kolay hale gelmiştir. Bu da elbette birbirimizden daha kolay etkilenmemizi sağlamaktadır.

Kitle iletişim araçları arasında etkileycilik düzeyi en fazla olan araç televizyondur. Televizyonda yer alan programlar, haberler ve reklamlar bizlere nasıl düşüneceğimiz, nasıl giyineceğimiz ve nasıl eğleneceğimiz gibi birçok konuda mesajlar verir. Televizyonun bu etkileme gücü, olumlu yönde olabileceği gibi olumsuz yönde de olabilir. Kitle iletişim araçları sayesinde olaylara farklı açılardan bakabiliriz. Bunun yanında kendi kültürümüzü ve diğer kültürleri de rahatlıkla öğrenebiliriz. Bunları kitle iletişim araçlarının olumlu yönde etkilemesine örnek olarak verebiliriz.

Televizyonda yer alan birçok program da insanları şiddete yönelttiği ya da toplumun ahlak yapısına aykırı gerekçesiyle eleştirilmektedir. Bu da televizyonun olumlu etkilerinin yanı sıra olumsuz etkilerinin de olduğunu gösteriyor.

20. yy.da yaygınlaşan ve hayatımızın vazgeçilmez bir parçası haline gelen kitle iletişim araçları, bireylerin sosyalleşmesinde de son derece önemli bir yer tutmaktadır.

Bütün bunlarla birlikte şunu da belirtmekte yarar vardır ki birey, toplumun kendisine verdiği her şeyi olduğu gibi alan ve istisnasız toplumun istediği şekilde yetişen bir yapıya sahip değildir. Toplumsallaşmanın etkililiği, yani bireylerin kültürü özümleyerek onun reçetelerine uygun davranmaları olasılığı çeşitli nedenlerden dolayı sınırlıdır. Bu sınırlılıkların nedenleri, bireysel farklılıklar ne toplumsallaşma sürecinin kendi içindeki esneklik ve aksamalarıdır(Tan, 1981: 42).

1.1.4.6. Çalışma Ortamı ve Komşuluk İlişkileri

İşyeri, öğrenim döneminden sonra bireylerin kendini içinde bulduğu sosyal bir ortamdır. Her işyerinin kendine özgü bir örgütlenmesi ve hiyerarşisi vardır. Çalışma ortamındaki ilişkiler aile, okul ya da arkadaş gruplarındaki ilişkilere benzemez. İşyerinde başarılı olmak, iş hayatının kurallarını bilmek ve bunlara uymaya bağlıdır. Bu kurallar bizim sosyalleşmemizde çok önemli bir katkıya sahiptir.

Geleneksel toplumlarda komşuluk ilişkileri önemli bir yer tutarken modern toplumlarda önemini yitirmemekle birlikte zayıfladığı söylenebilir. Bireyler sosyalleşirken aynı ortamı paylaştıkları insanlarla iyi bir ilişki içinde olmaya özen gösterirler.

1.2. TAKVİMLER ve SOSYALLEŞME

1.2.1. Takvimlerin Kökeni

Takvim zamanı değerlendirmek için kurulmuş düzen, yılları, mevsimleri, ayları, günleri, vakitleri göstermek üzere hazırlanan cetvellerdir.

Birbirini izleyen günlere göre senelerin, mevsimlerin, ayların ve haftaların belirlenmesi çok eskilere dayanır. Bu yöntemin ne zaman başladığı belli değildir. Geçmiş milletlerin çoğu yılı ve ayları gök cisimlerinin en iyi görünenleri olan Güneş ve Ay'ın dolanım ve hareketleri ile belirlemişlerdir. Güneş'in bir dolanımını, yani burçlar dairesi üzerinde bir noktadan ayrılarak yine aynı noktaya ulaşmasına kadar olan zamanı bir yıl¹; Ay'ın Güneş ile kavuşum noktasından veya hilâlin görülmesinden yine o konum ve hale gelinceye kadar olan zamanı ise bir ay², 12 ayı bir yıla yakın olduğundan bir yıl³, her burcu 30 dereceye bölerek Güneş'in burçtaki seyir süresini, bir aya yakın olduğundan bir ay⁴ olarak kabul etmişlerdir.⁵

Eski Mısırlılar Güneş'in dolanımını esas alan Güneş takvimi⁶ kullanıyorlardı.

¹ Güneşsel Yıl (Şemsî Sene).

² Aysal Ay (Kamerî Ay)

³ Aysal Yıl (Kamerî Sene)

⁴ Güneşsel Ay (Şemsî Ay)

⁵ Yıllar ve aylar, gerek Güneşsel ve gerekse Aysal olsun, hakikî yani tabii ve ıstılahî kısımlara bölünür. Günlerin sayısına itibar olunmaksızın sadece Güneş ve Ay'ın bir konumdan ayrılarak yine o konuma geri dönmesine kadar olan hakikî dolanımına itibar olunur ise yıl ve ay hakikî olur. Eğer hakikî dolanıma itibar olunmayıp da günlerin sayısına itibar olunur ise yıl ve ay ıstılahî olur.

⁶ Güneş'in, burçlar dairesi (ekliptik) üzerinde bir noktadan (Koç Başlangıcı) ayrılarak yine o noktaya ulaşmasına kadar olan zaman bir yıl kabul edilir (Güneşsel Yıl). Ekliptik üzerindeki her bir burcun derecesi 30 derece

Yılı otuzar günlük on iki aya bölmüşlerdi; ayrıca her yıla beş gün ilave ediyorlardı. Yılların başlangıçları her hükümdarın tahta geçmesiyle yeniden başlatılıyordu. Yıl üç mevsime ayrılmaktaydı. Birinci mevsim 15 Temmuz -15 Kasım arasını kapsayan Taşma Mevsimi, ikinci mevsim 15 Kasım'dan 15 Mart'a kadar olan Kış Mevsimi, üçüncü mevsim ise, 15 Mart'tan 15 Temmuz'a kadar süren Yaz Mevsimi idi.

Mezopotamyalıların takvimi ise Ay yılına dayanan bir takvimdi. Bu takvim daha sonraki dinî takvimlere ve İslâm Dünyası'ndaki Hicrî Takvim'e temel oluşturmuştur. Burada Ay'ın safhalarıyla belirlenen 29,5 günlük kavuşum ayı esas alınmaktaydı. Aylar hilâlin görünmesiyle, yıl ise, genelde ilkbahar gündönümünden hemen sonra gözlemlenen hilâl ile başlatılıyordu. Takvimleri Ay yılını esas aldığından yıl 354 gün idi. Fakat bu Güneş yılına göre oldukça kısaydı ve arada fark oluşuyordu. Bu farkı da yıla 13. bir artık ay ekleyerek kapatmaya çalışıyorlardı.⁷ Bu düzenleme çok erken döneme aittir. Urur (2294-2187) üçüncü sülalede 8 yıllık bir dönem için bu düzenlemenin yapıldığı saptanmıştır. Yine Hammurabi yöneticileri de böyle bir artık ayın eklenmesini emrederler. M.Ö. 383-380 yılları arasında Ay yılı ile Güneş yılı arasındaki ayarlama işi 19 yıllık devrelere bağlanmış ve bu bir kural olarak uygulanmıştır. Bu 19 yıllık devre Yunanistan'da Meton (M. Ö. 5. yüzyıl) tarafından uygulanmış ve "Meton devresi" adıyla anılmıştır. Meton devresinde Ay yılı takvimine 19 yıllık süre içerisinde belirli yıllara birer ay ilave edilir. Artık ayı bulunan yıllar 1., 4., 6., 12., 14. ve 17. yıllardır. M.Ö. 380 yılı sıralarından itibaren bu kurala uyulduğu görülmektedir.

---

olduğundan Güneş'in bir burçtaki süresi 30 güne yakındır. Bu zaman bir ay olarak alınır (Güneşsel Ay) ve bir ay 30'ar ve 31'er gün olarak kabul edilir. Şubat ayı ise 28 gündür. Aylardan dördü 30, yedisi 31 gündür. Bir yıl böylece 365 gün olur. Takvim hesaplarında Güneş'in hareketi Koç başlangıcına göre başlatıldığından yıldızlı yıl (sideral yıl) kullanılır. 1 yıldızlı yıl = 365,2565 gündür. Bu nedenle, bu zamanla 365 günlük Güneşsel Yıl (1 yıl 12 toplamı olan 365 ¼ gündür) arasında ¼ günlük bir fark oluşur. Bu fark 4 yılda 1 güne eşitlenir ve 4 yılda bir kez Şubat 29 gün sayılarak takvime yedirilir.

⁷ Ay'ın evreleri üzerine kurulmuştur. Ay başları, Ay'ın Güneş ile kavuşum noktasından veya Ay'ın Yeniay evresinin görünmesi ile başlar ve Ay'ın, yine o konum ve hale gelinceye kadar olan zamanı "bir ay" sayılır (Aysal Ay). On iki ay toplamı da bir yıl kabul edilir (Aysal Yıl). Bu takvimde, matematik olarak bir ay süresi 29,5 olduğundan, hesapları kolaylaştırmak için bir ay 30 ve onu takip eden ay 29 gün olacak biçimde aylar düzenlenmiştir. Bu durumda altı ay 29'ar ve 6 ay'da 30'ar gündür. Böylece bir yıl 354 gün olur. 354 günlük bu yıla bir "ıstılahî yıl" adı verilir. Gerçek Aysal Yıl (1 yıl 12 ay toplamı olan 354 1/3 gündür) 12 kavuşul ay toplamı yani 354,3670 gün olduğundan, bu yıl gerçek Aysal Yıla göre her yıl 0,3671 gün kadar ileri gider. Bu değer 30 yılda 11 güne ulaşır. Buna göre bu takvim, 30 yılda yaklaşık 11 günlük bir gerileme yapar. Bu hatayı düzeltmek için, her 30 yıllık dönemlerin 2, 5, 7, 10, 13, 15, 18, 21, 24, 26 ve 29'uncu yıllarına bir gün eklenir ve bu yıllar 355 gün olarak kabul edilir. Yine bir Güneş Yılı 365 ¼ gün olduğundan Aysal Yıl ile Güneşsel Yıl arasında bir yılda yaklaşık 11 günlük bir fark oluşur. Bu fark 3 yılda yaklaşık 1 aya eşit olur. 19 yıllık dönemlerde, belirli yıllara on üçüncü bir ay daha eklenerek bu fark takvime yedirilir.

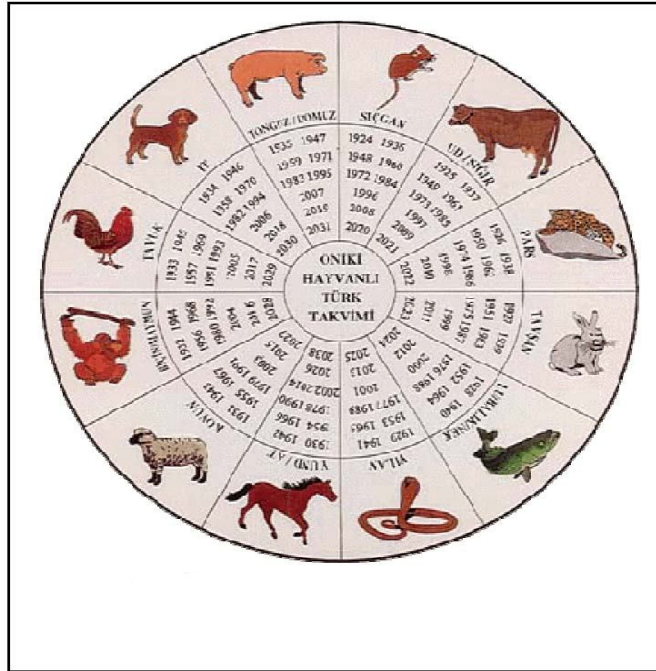
1.2.2. Eski Türklerin Kullandıkları Takvimler

İslâm'dan önce Türkler Güneş yılı esasına dayanan bir takvim olan On İki Hayvanlı Türk Takvimi kullanmışlardır. Bu takvimde, yılların ve ayların adları hayvan isimleri ile adlandırılır. Sâl-ı Türkân (Türk Yılı) olarak adlandırılan bu takvimde on ikili devreye giren hayvanlar şöyledir; 1) Sıçan. 2) Sığır. 3) Pars. 4) Tavşan. 5) Ejder. 6) Yılan. 7) At. 8) Koyun. 9) Maymun. 10) Tavuk. 11) Köpek. 12) Domuz.

Bu takvimde yılın başı, 21 Mart'tır. Ancak Güneş Yılı ile Ay Yılı arasında 13 günlük bir fark bulunduğundan, 21 Mart tarihi, bazı topluluklarda Mart'ın 9'una, nadiren bazı topluluklarda 1-3 Nisan ve 21 Haziran'a tekâbül eden kutlamalara yol açmıştır.

Türklerin bir de Ay-Güneş yılı vardır. Burada aylar Ay'ın hareketine göre, yıl ise Güneş'e göre hesaplanır. 1 yıl 12 aya bölünür. Bu aylar şöyledir: 1) Aram. 2) İkinci (İkinci) Ay. 3) Üçünç Ay. 4) Dörtünç Ay. 5) Beşinç Ay. 6) Altınç Ay. 7) Yitünç Ay. 8) Sekizinç Ay. 9) Tokuzinç Ay. 10) Onınç Ay. 11) Bir Yigirminç (On Birinci Ay). 12) Çakşapat Ay.

İslâmiyet'in kabulünden sonra On İki Hayvanlı Türk Takvimi bir çok Türk devletinde kullanılmaya devam etmiş, ancak Hicrî-Kamerî Takvim kullanımı ağırlık kazanmıştır.

Resim 1. Oniki Hayvanlı Türk Takvimi

1.2.3. Hicri Takvim

Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye hicretini başlangıç kabul eden ve Ay'ın Dünya çevresinde dolanımını esas alan bir takvim sistemidir. 1 yıl 354 gündür ve 12 aydan oluşur. Hicrî-Şemsî ve Hicrî-Kamerî Takvim olarak ikiye ayrılır.

Hz. Muhammed Medine'ye hicret etmek üzere Mekke'den ayrılmış ve 20 Eylül 622 Pazartesi günü Kuba Köyü'ne gelmiştir. 20 Eylül 622 tarihini, Hicri sene başlangıcı olarak kabul eden ve Yer'in Güneş etrafındaki dolanımını esas alan Takvim sistemine Hicrî-Şemsi Takvim denilmektedir.

Kamerî aylara göre ilk defa tarihi başlatan Halife Ömer'dir. Ömer zamanında Hicretin 17. yılında alınan bir kararla Hicretin olduğu sene Hicrî Takvimin 1. yılı ve o yılın Muharrem ayı da Hicrî-Kamerî takvimin yılbaşı kabul edilmek suretiyle, o yıl 1 Muharrem'in rastladığı 16 Temmuz 622 tarihi de Hicrî-Kamerî Takvimin başlangıcı olarak kabul edilmiştir. Bu takvimde ise Ay'ın Yer etrafındaki dolanımı esas alınmaktadır.

Hicrî takvimlerde, Miladî takvimlerde olduğu gibi artık yıllar mevcuttur. Takvimde 30 yılda yaklaşık 11 günlük bir gerileme ortaya çıkar. Bu gerilemeyi düzeltmek için 30 yıllık dönemlerin 2, 5, 7, 10, 13, 15, 18, 21, 24, 26 ve 29 yılları 355 gün, diğer yıllar ise 354 gün kabul edilir.

Tablo 1. Osmanlılarda Kullanılan Hicri-Şemsi(Mali) Senenin Ayları

Osmanlılarda Kullanılan Hicrî-Şemsî (Malî) Senenin Ayları
Mart
Nisan
Mayıs
Haziran
Temmuz

Ağustos
Eylül
Teşrîn-i Evvel (Ekim)
Teşrîn-i Sâni (Kasım)
Kânûn-u Evvel (Aralık)
Kânûn-u Sâni (Ocak)
Şubat

1.2.4. Osmanlıların Kullandıkları Takvim

Osmanlıların alan Hicrî Takvim'dir. Osmanlılar Hicrî Takvim'in yanı sıra, Hicret tarihinde başlayan, ancak Güneş yılı esasına dayanan Rûmî Takvim de kullandılar. Ancak aradaki fark 33 senede 1 yılı bulduğundan 20 Temmuz 1677'de Baş Defterdar Hasan Paşa'nın teklifi ile, her 33 senede 1 sene atlanmak suretiyle 1087 Hicrî-Şemsî yılı (1676) Siviş (Tedavül) yılı sayıldı ve mali kayıtlar bu esasa göre düzenlenmeye başlandı (Malî Sene). 1740'ta Defterdar Atıf Efendi, 1152 Hicrî-Kamerî yılından maaşların ve vazifelerin Muharrem ayından değil, Mart ayından itibaren esas alınmasına dair padişaha sunduğu tahrir üzere irade çıkarttı. Bu tarihten itibaren mali yılbaşı Mart ayı oldu. 1794 yılında Defterdar Moralı Osman Efendi'nin, tefavütlerin (hicri yıl ile mali yıl arasındaki farktan meydana gelen gelir farklılıklarının) hesabının devlet hazinesine yük olmamasını sağlayan teklifi kabul edildi ve Malî Seneye dayanan sarfiyat (harcama) ve tediyat (ödeme) şeklinin tatbik sahası genişletildi. 1840 yılında da Resmî işlerde Hicrî-Kameri tarihle birlikte Rumî tarih kullanılmaya başlandı. 1917'de ise (1 Mart), 21 Şubat 1333 tarihli 125 sayılı kanunla tarihin başlangıcı (Hicret) değiştirilmemek üzere "Takvim-i Garbî" adı altında Gregoryan takvim sistemi yürürlüğe konuldu ve bu kanunla, 15 Şubat 1333 tarihini 1 Mart 1333 (1917) tarihi takip etti. Böylece günlük tarih Gregoryan esasına göre düzenlenmeye başlandı. 125 sayılı Kanuna göre; a) 15 Şubat 1332 tarihini 1 Mart 1333 (1917) günü takip etti, böylece tarihten 13 gün silinerek gün sayısındaki hata düzeltildi. b) 1333 Rûmî yılı teknik sebeple 1 Mart'tan başlamakla beraber 10 ay devam ederek, 31 Kânûn-u Evvel (Aralık)

1333 (1917) günü sona erdirildi ve 1 Kânûn-u Sâni (Ocak) 1334 = 1 Kânûn-u Sâni (Ocak) 1918 olarak başlatıldı. 1840 yılından beri Jülyen usulüne göre yürüyen mali ve resmi muamelattaki tarihi kayıtlar, 1918 tarihinden itibaren Gregoryen usulüne göre devam ettirildi ve yılbaşı 1 Ocak tarihine alındı.

1.2.5. Günümüzde Kullanılan Gregoryen Takvim'in (Milâdî Tarih) Gelişimi

M.Ö. 7. yüzyılda, Roma Takvimi'nde 1 yıl 10 ay ve 304 gün olarak kabul edildi. Söylentiye göre bu belirlemeyi, Roma'nın kurucusu Rumulus yapmıştır. Bu takvimde birinci ay Martius idi ve Ayların isimleri şöyleydi: Martius (31 gün), Aprilis (30 gün), Maius (31 gün), Iunius (30 gün), Quintilis (31 gün), Sextilis (30 gün), September (30 gün), Oktober (31 gün), November (30 gün), December (30 gün). Roma'nın ikinci kralı Numa Pompilis (M.Ö. 716-673) döneminde, 1 yıl 12 ay ve 365 gün olarak kabul edildi ve 10 aya Ianuarius ve Februarius ayları eklendi. Yılın başlangıcı Ianurius olarak benimsendi.

M.Ö. 6. yüzyılda, Roma'nın beşinci Kralı adına Etrüsk'lü astronom Tarquinius Priscus (M.Ö. 616-579) tarafından 12 aylık takvim yeniden düzenlendi ve Roma'nın "Devlet Takvimi" (resmî takvim) adını aldı. M.Ö. 432 yılında Meton adlı astronom, Ay yılı ile Güneş yılı arasındaki ayarlamayı 19 yıllık periyodik (Metonik Dönem) bir kurala bağladı. Buna göre, 19 yıllık süre içerisinde, Ay takvimine 7 ay ilave edilmeliydi. M.Ö. 323'te takvimin başlangıcı olarak, İskender'in ölüm tarihi olan 323 tarihi belirlendi. Yine M.Ö. 323-30 yıllarında Roma İmparatorluğu 7 günlük haftaya 7 gezegenin adlarını verdi: Dies Solis, Dies Lunae, Dies Martis, Dies Mercurii, Dies Iouis, Dies Veneris, Dies Saturni. M.Ö. 311 yılında ise, Suriye hükümdarlarından ve Selevkler hanedanının kurucusu olan I. Selevkos'un Gazze tarafındaki başarısı takvim başlangıcı ve sene başı Teşrin-i Evvel olarak kabul edildi. Böylece Suriye taraflarında bu takvim (Selevkos Takvimi ya da Süryanî Takvimi) kullanılmaya başlandı. M.Ö. 238 yılında da III. Ptolemy'nin emriyle Euergetes Seler, 4 yılda bir, Mısır yılına 366. gün eklemeyi önerdi. M.Ö. 45'te Julius Sezar, Sosigenes'i takvimi düzenlemekle görevlendirdi. Sosigenes, 1 yılı 12 ay ve $365 \frac{1}{4}$ (365,25) gün olarak kabul etti ve 4 senede oluşan 1 günlük farkı da her 4 senede bir Şubat ayına ekledi. Böylece her 4 senede bir 1 yıl 366 gün olarak kabul edildi ve bu senelere de Ekli Yıl (Kebise Sene) adı verildi. Ayların adedi yeniden belirlendi ve yılbaşı Mart ayından 1 Ocak gününe alındı. Böylece Jülyen Takvimi ortaya çıkmış oldu. M.S. 325 yılında Roma Takvimi'nin başlangıcı olarak Hz. İsa'nın doğumu

kabul edildi ve bundan sonra da bu takvim Milâdî Takvim adıyla tanındı. 1545 yılında Veronalı Pilatus, İlkbahar ılım noktasının 21 Mart'tan 11 Mart'a gerilediğini belirledi ve Julian Takviminde bir düzenleme yapılmasını önerdi. 1582 yılında da 24 Şubat 1582 tarihinde yayınan bir "Papalık Kararnamesi" ile takvim reformunun ya da Gregoryen takviminin esaslarını bildirildi. Uygulama sonucu, 1582'de Papa XIII. Gregory, 1) 1582 yılının 4 Ekim gününün 15 Ekim olmasına; 2) Son iki rakamı 00 olan yıllardan ancak 400 ile bölünebilen yılların ekli yıl olmasına ve 3) tarih başlangıcının İsa'nın doğum günü olmasına karar verdi. Böylelikle Gregoryen takvim düzeni yürürlüğe konmuş oldu. Bu tarihten sonra bu takvim çeşitli ülkelerce kabul edildi. 1927 yılında da Türkiye tarafından kabul edildi.

Takvim, zamanın planlanması bağlamında ortaya çıkan bir olgudur. Takvimle ilişkili en genel tanımlama, *zaman birimlerini yine belirlenmiş bir başlangıç noktasından itibaren sıralayarak olaylar arasında kronolojik bağlantı kurulmasını sağlayan sistemler* olarak yapılmış olanıdır (Üçer, 2000: 117). Bir başka tanımlamada ise takvim sözcüğünün *kavm* ve *kıyamdan* üretildiği ifade edilmektedir. Bu tanımlamalarda ön plana çıkan bir diğer unsur ise eğriyi düzeltmek, işleri yoluna koymak (tertîp-nizam) anlamına gelmektedir. İki anlamda temelde birbiriyle ilişkilendirilmektedir. Eğrileri düzeltmek için zamanda, zaman bilgisine ihtiyaç duyulur (Güvenç, 2000: 85; Akgür, 2000: 95). Takvimlerin işlevselliği de temelde bu noktada ortaya çıkmaktadır. Takvimler, toplumdaki topluma değişmekle birlikte, farklı kültürlerde çeşitleri de bulunmaktadır: Miladi, Hicri, Rumi, Musevi, Mısır, Çin, Japon, Hint, Aztek takvimleri yanında İslam dünyasında da çok bilinen Arabi, Bahri, Celali, Gregorian takvimleri bulunmaktadır (Ayan, 2011: 117; Turan, 2004: 32; Güvenç, 2000: 86; Akgür, 2000: 96).

Takvimler, genel olarak düşünüldüğünde düzen kavramına vurgu yapar. Bu bağlamda takvim, toplumsal düzenin belli araçlarla kontrol altına alındığı bir sistemler bütünü olarak yorumlanabilir. Farklı bir perspektiften bakıldığında zaman, durağanlık ve istikrar için de merkezi bir öneme sahiptir. Bu fikri ileri sürenlerde zamansal bir düzen olmaksızın toplumda bir düzen olmayacağı yargısı güçlüdür (Adam, 1990: 9). Zamanın ontolojik olarak varlıkla ilişkisi ise hem Elias'ın hem de Heidegger'in metinlerinde işlenen bir olgudur. Elias'a (2000: 67-70) göre insanın dışında zaman diye bir nesne yoktur ya da Heidegger'in (1991: 18-19) ifadesiyle de ontolojik

sorgulamalarda evrenle ilişkisini kurduğu her noktada zaman kavramı doğrudan insanın karşısına çıkmaktadır. Takvim, ansiklopedik sözlüklere göre *zamanı yıl, mevsim, ay ve gün gibi dilimlere bölünmesi bilimi ya da bilgisi* (Güvenç, 2000: 85) olarak tanımlanmaktadır. Takvim bilimci gözüyle ise *takvim sözünden anlaşılan günlerin durmaksızın akıp giden zaman boyutu içerisindeki sayısal yerlerini belirlemek, günleri bir zaman kalıbına oturtmaktır*. Bir başka ifadeyle *belli bir başlangıca göre günleri sayarak numaralamaktır* (Akgür, 2000: 95).

Takvim olgusunun tarihsel arka planına bakıldığında, Hıristiyanlığın kabul gördüğü Batı toplumlarında Güneş'e bağlı miladi takvim, İslamiyet'in benimsendiği Arap ve Türk toplumlarında Ay'a bağlı Hicri takvim sistemleri gelişmiştir. Selçuklu Türleri'nde ise 365 günlük güneş takvimi, Celali Takvimleri adı altında geliştirilmiştir (Üçer ,2000: 120). Afrika ve Orta Amerika'nın bazı bölgelerinde beş günlük haftalar kullanılmaktadır. İnkaların bir haftası 8 gündü. Yaruba'nın haftası ise 16 günden oluşuyordu. Endonezya'nın doğu kesiminde bir günden on güne kadar süren on çeşit hafta geçerliydi. Burada her günün ayrı bir adı vardır ve bu on çeşit hafta aynı anda yürürlükteydi (Atkinson, 1997: 20).

Romalılar, *çiftçilik* geleneğinden gelen bir toplum olduklarından, özellikle toprağın sürülmesi için, içindeki mevsimleri tanımada belli bir yöntem uygulamak zorundaydılar. İlk resmi takvimin kabulünden çok önceleri mevsimlerin gelişimini belirlemede kullanılan yöntem, belli bir takımyıldız kümelerinin doğuşunun ve batışının gözlemlenmesi şeklindeydi. Hatta halk arasında, resmi takvim kabul edildikten sonra bile toprağın sürülmesi için bu yöntem kullanılmaya devam etmiştir (Dürüşken, 2000: 101). M.Ö. 46'dan itibaren uygulanan Jülyen Takvimi'nde 365-25 gün alınan yıl süresi esasında 365-24 gün olduğu için dönencel yıldan 11 dakika daha fazladır. Bu süreler uzun yıllar boyunca birikerek 400 yılda 3günlük kayma yaratmıştır. Bu kayma miktarı Papa III. Gregorius döneminde 14 güne ulaşmıştır. Bu hataları telafi edebilmek için düzenlenen yeni sisteme Gregoryan Takvimi adı verilmiştir (Üçer, 2000: 121). Toplumsal yaşantıda önemli bir yer tutan takvimler, Mezopotamya'dan günümüze değişerek gelmiştir. Mısır ve Mezopotamya'da ölçme, yıldız bilgisi, tıp, iklim tarım, sanatlar, aritmetik, geometri ile başladı. Evreni inançlarda toprak, ateş, su ve hava ile ilgili insani figürlerle tasvir ettiler. Gökyüzündeki hareketleri betimlediler. Gökyüzündeki değişimlerin gelecekle ilgili etkiler oluşturacağı inancı vardı. Doğadaki

düzen ve yasaların dile getiriliş şekli olarak takvimi görürler. Çünkü takvim doğanın düzeni ve sürekliliği üzerine kurulmuştur. Takvim merkezi olarak gökyüzünü alırlar. Takvimler çiftçiler için yararlı olmuş, merkezîyetçilikten kurtulmuşlardır (Ayan, 2011: 116).

Anadolu'da ve Orta Asya Türk kavimlerinde ise toplumun yaşam ve geçim kaynağı olan tarım ve hayvancılığa bağlı olarak takvimler gelişmiştir. İlbaharda bitkilerin yeşermesi ve hayvanların yavrulanmasıyla başlayan dört mevsimli güneş takvimleri kullanıldığı anlaşılmaktadır (Üçer, 2000: 119). İlk Türk topluluklarında ise On İki Hayvanlı Türk Takvimi akla gelir. İlk topluluklarda olduğu gibi Türklerde de takvimin ortaya çıkışında tarım ve hayvancılığa bağlı üretim biçimi etkili olmuştur. İslamiyet'in kabulünde sonra ise tamamen güneşten bağımsız, aya bağlı bir takvim kabul edilmiştir. Önceleri yıllara önemli olayların adı verilerek yıllık takvimler kullanılmıştır: veda senesi, emir senesi, zelzele senesi vb. Hz. Ömer devrinde düzenli bir İslam takvimine ihtiyaç duyulmuştur. Hz. Ali'nin önerisiyle takvimin başlangıcı olarak Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye göç (Hicret) yılı alınmıştır. Takvim yılının başlangıcı olarak hicretten takriben iki ay öncesi olan Muharrem ayı alınmıştır (Üçer, 2000: 123).

Osmanlı Devleti'nde ise müneccimbaşılık vardı. Müneccimbaşılar, devlet teşkilatı içinde yer alan ve her sene düzenli olarak takvim hazırlayan kimselerdi. Aynı zamanda ramazan imsakîyesi de hazırlayan müneccimbaşıların zaman zaman uğurlu saat tespiti yaptıkları ve zayıç⁸ hazırladıkları da olurdu. Müneccimbaşıların her sene düzenli olarak hazırladıkları takvimlerin gerek hazırlanması, gerekse padişaha ve diğer ileri gelen devlet adamlarına dağıtılması önemli törenlerden birisi olduğundan bu iş için nevrüziye⁹ adı verilen birtakım merasimler yapılırdı. Müneccimbaşılığın bir teşkilat olarak kurulması on beşinci asrın ortalarına kadar geri gitmektedir. 1924 yılına kadar devam eden kurum, son müneccimbaşı Hüseyin Hilmi Efendi'nin vefatından sonra tekrar müneccimbaşı tayin edilmemesiyle ilga edilmiştir (Aydüz, 2000: 132-133). Kuşkusuz Osmanlı Devleti'nde takvimin kullanılması zorunluluğu devletin büyümesiyle birlikte bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır. Müneccimbaşılık kurumu da

⁸ Yıldızların ne vakit nerede olduklarını görmeye yarayan cetvelin adı

⁹ Müneccimbaşılar takvimlerini her sene nevrüzdün on beş gün kadar önce hazırlarlar ve başta padişah ve sadrazam olmak üzere ileri gelen devlet adamlarına dağıtırlardı.

buna bağlı olarak ortaya çıkmıştır ve devlet işlerinin belli bir sistematiğe sokulması hedeflenmiştir.

Takvimi hazırlayan müneccimbaşlar, gün gün takvimlerin kenarına notlar alarak tarihi olayları kaydetmişlerdir. Kaydedilen olaylar öncelikle o gün meydana gelen ve mneccimbaşının dikkatini çeken hadiselerdir. Bunlar arasında gerek İstanbul, gerekse taşradaki deprem, yangın, ay-güneş tutulmaları, yağmur, kar ve dolu yağması, kuyruklu yıldızların görülmeleri, gemilerin denize indirilmeleri ve deniz olayları gibi hadiseler ilk sırayı çekmektedir. Bunların yanında bazı tayin ve aziller, sürgünler, isyanlar, savaş ilanları ve barış kayıtları, devletle ilgili mühim bazı gelişmeler de kaydedilmiştir (Aydüz, 2000: 140).

Osmanlı Devleti'nde devlet işlerinde, diğer İslam devletleri gibi Hicri takvim kullanmışlardır. Ancak mali işlerde, özellikle hazinenin gelirleri mevsimlere bağlı olarak toplanıp, giderler Ay takvimine göre yapıldığı için devlet sürekli gereğinden fazla ödeme yapıyordu. 1579'dan itibaren mali kayıtlarda özel bir güneş takvimi kullanılmaya başlanmıştır. Ancak 20 Temmuz 1677'de Başdeftardar Hasan Paşa'nın önerisiyle rumi takvim adı verilen bir sistem geliştirilmiştir. Mali takvim adı da verilen bu sistemde yıllar Hicri yıllarla, aylar ise Jülyen takvimin aylarıyla paralel gitmektedir (er, 2000: 129). Ancak Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde doğru takvimlerin farklı biçimleri ortaya çıkmıştır.

Ebuzziya Takvimi önemli bir basamak olarak göze çarpar. Ebuzziya Takvimi ilk olarak günlük duvar takvimi olarak yayımlanmaya başlar. Günlük bir gazate mantığında ve tefrikalar şeklinindedir. Türkiye Tarihi, Meşrutuiyet Tarihi, yüz sene yaşamak için ne yapmalı; Tayyarecilik Ansiklopedisi, Ameli Bilgiler Ansiklopedisi, Türk-İslam meşhurları, kk Fen Ansiklopedisi gibi bazısı günlerce onlarca güne yayılan makaleler ile; sıhhi öğütler, hatırınızda bulunsun, gibi bağımsız kutucuklardan oluşmaktadır. 1948 yılından itibaren takvimin adı *Tasvir Neşriyatı Ziyad Ebuzziya Duvar Takvimi* şeklinde değiştirilir. Bu yıllarda tefrika edilen makale adları ve st başlıklarından bazıları şu şekildedir: 100 kumandan 100 zafer, lmez şiirlerden parçalar, son icatlar, son keşifler, islam tarihi, türk denizcilik tarihi, lokman hekimin ğtleri, islam nazarında ilmin ehemmiyeti, anadolu türk beylikleri ve devletleri, meşru gazeteciler, meşhur kadınlar, demokrasinin esasları, mevlanının rubaileri, ahlakın temlleri, seçme hadisler. 1956 yılında takvim piyasasında rekabet söz konusu olsa gerek

ki, her takvime bir numara basılmış ve nisan ayında noter huzurunda yapılacak bir çekilişle üç kişiye arsa verileceğini ilan etmiştir (Şerifoğlu, 2000: 151-152).

Naci Kasım ve Maarif Kitaphanesi'nin 1928 yılında basmaya başladığı *Saatli Maarif Takvimi* ise farklı bir basamaktır. Maarif takvimi; bilgilendirmeler, öğütler, tarihi olaylar, yeme menüsü, hoş bir fıkra, şiirler ve edebiyat gibi farklı konulardan oluşmaktaydı. Bakılan değil okunan takvim, halka yakın ve yardımcı namaz saatinden yemek pişirmeye hatta moral vermeye günlük ihtiyaçları konusunda sağlıklı ve pratik bilgiler, öğütler içeren, kıssadan hisse dağıtan kendine özgü bir takvim olarak görülmekteydi. Genel kültür veren, okul sonrası eğitim veren, laik çizgide bir takvim (Ünsal, 2000: 154-156). Kuşkusuz bu basamaklarda duvar takvimleri de önemli bir adım olmuştur. On iki yapraktan oluşan duvar takvimine geçişin örneklerinden biri Türk Anonim Şirketi ile İstanbul Tramvay Şirketi'ninin Türkçe Fransızca olarak bastırıldığı bir takvimdir (Bektaş ,2000: 192). 1970'lerden sonra bu takvimin yaygınlaştığı günümüzde ise çoğu resmi ve özel kuruluşların görsel olarak da süsleyerek kullandığı bir araca dönüşmüştür.

İKİNCİ BÖLÜM

2. SAATLİ MAARİF TAKVİMİ ÖRNEĞİNDE GÜNDELİK HAYATIN SOSYALLEŞMESİ

2.1. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

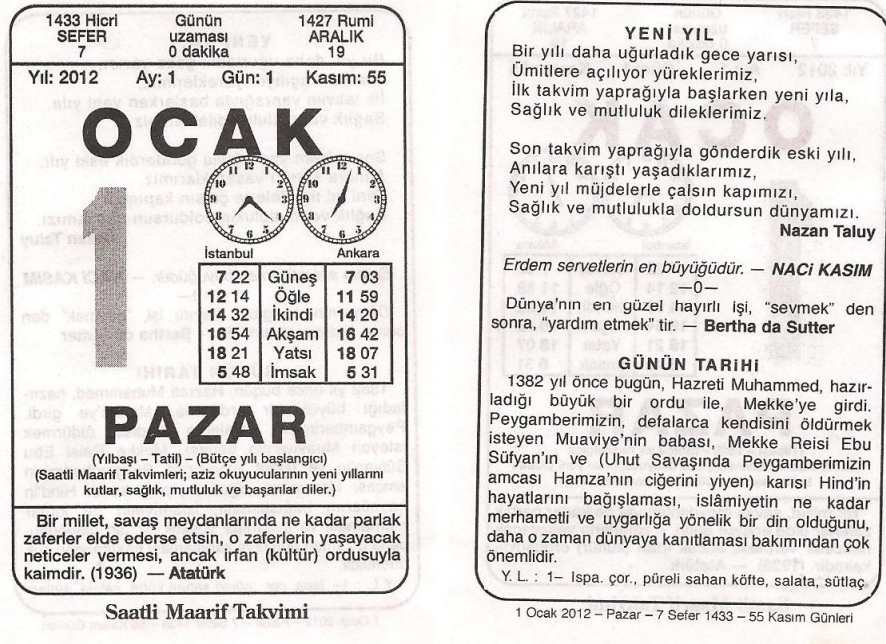
Araştırma, Saatli Maarif Takvimini gündelik hayatta toplumsallaşma bağlamında çözümlenmeyi amaçlamıştır. Saatli Maarif Takvimi ise gündelik hayatta daha pratik bir değeri olan ve bireylerin toplumsallaşmasında farklı işlevler üstlenen bir araç olarak karşımıza çıkmıştır.

2.1.1. Saatli Maarif Takvimi

Naci Kasım, 1884 yılında dünyaya gelmiştir. Aynı zamanda Saatli Maarif Takvimi'nin de kurucusu olan Naci Kasım, ilk Türk kitapçılarından olan babası Hacı Kasım Efendi'nin yanında, işe başlamış, 1901'den sonra da kitaphaneyi tek başına yönetmiştir. Baskı günlerinde, birçok düşünür ve yazarlara yakın dostluklar kurmuş, onları milletimizi aydınlatacak eserler yazmaya teşvik etmiş ve yazdığı eserleriyle de Türkiye'nin değişimin de önemli etkilerde bulunmuştur. Türkiye'de ilk yeni yazı kitaplarını yayınlayan Naci Kasım, 1928 yılından sonraki Harf Devrimi'nden sonra İstanbul Maarif Kitaphanesi'ni geliştirerek yayın hayatına devam etmiştir. Naci Kasım, Türkiye'nin en eski takvimlerinden birisi olan Saatli Maarif Takvimi ile toplumun takvim kullanım alışkanlığını değiştirmiştir.

Saatli Maarif Takvimi'nin kullanılışı şu şekildedir. Takvimin iki yüzü vardır. Birinci yüzde hangi günde olunduğu ortada yer alır. Hemen altında namaz vakitleri yer almakta; bu vakitler, İstanbul ve Ankara'ya göre düzenlenmiştir. Gün yazısının hemen altında günün anlam ve önemiyle ilgili bir bilgi yer almaktadır. Bu bilginin hemen altında özlü bir söz yer almaktadır. Takvimin arka sayfasına bakıldığında sayfanın ilk bölümünün bir şiir ya da yazıya ayrıldığı görülmektedir. Arkasından günün tarihi ile devam eden bölüm, sonrasında ise bir yemek listesi yani günün menüsü yer almaktadır.

Resim 2. Saatli Maarif Takvimi' nin Ön ve Arka Yüzü

Saatli Maarif takviminin ön yüzünde Hicri yıla ait bilgi, günün uzaması ve Rumi takvime denk gelen tarih yer almaktadır. Bunun yanında İstanbul ve Ankara illerinin namaz vakitleri günün tarihini belirten rakamın yanında sayfanın ortasında bulunmaktadır. İlgili tarihte gerçekleşmiş olan tarihi olayları özlü söz takip etmektedir.

Arka yüzde ise genel başlıkta şiir ve günün tarihi başlıklarını görmekteyiz. İlgili tarihe ait bilgileri içeren başlıklar ve yine kişiye ait özlü söz bulunmaktadır. Ve en sonda yemek listesi yer almaktadır.

2.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEM ve TEKNİKLERİ

Hazırlanmış olan bu çalışmada bir *metin çözümlemesini* değil, *algı çözümlemesini* amaçlamıştır. Gündelik hayatta kullanılan pratik dilden hareketle metnin sosyo-politik, psikolojik ve kültürel niteliklerini çözümlemeyi amaçlayan *söylem çözümlemesi*, farklı kuramsal bakış açılarıyla işlerlik kazanmıştır (Güngör, 2011: 207). Çalışma çerçevesinde söylem çözümlemesinin bu farklı yaklaşımlarından Van Dijk'e ait *eleştirel söylem çözümlemesinin semantik yapı analizi* yöntemi tercih edilmiştir. Dijk'e göre söylem çözümlemesinin iki temel unsuru vardır. Birincisi semantik yapı analizi, ikincisi ise bilişsel yapı çözümlemesidir. Semantik yapı analizinde öncelikle çözümlenecek metnin içeriğinin ne ile ilgili olduğu ve ne söylediği önemlidir. Semantik

yapı analizi yönteminde metinler içerisinde başlıklara göre yapılan kategorileştirme, önemli bir unsur olduğundan bu tür çalışmalar açısından kullanışlı olmaktadır. Çünkü bu çalışma, sosyalleşme bağlamının farklı bir sunumu olan Saatli Maarif Takvimi'nin yukarıda yapılan sınıflandırmalar ekseninde temellendirmeyi öncelemektedir.

2.3. SAATLİ MAARİF TAKVİMİNİN ÖN YÜZ ÇÖZÜMLEMESİ

Saatli Maarif Takviminin ön yüzünde farklı başlıklarda pek çok konunun bir araya geldiği ve okuyuculara aktarıldığı tespit edilmiştir. Genel olarak tabiat olaylarıyla ilgili olarak fırtınaların oldukça fazla olduğu görülürken; Türk ve dünya siyasilerinin ölüm ve doğum günleri; Türk ve dünya tarihindeki edebi isimlerin doğum ve ölüm tarihlerinin yer aldığı; Türk ve dünya tarihindeki bilim adamlarının doğum ve ölüm tarihleri; il ve ilçelerinin kurtuluş günleri; dini gün ve bayramlar; güneşin burçlara göre konumu; tarihi olaylar ve keşiflerin tarihleri; Atatürk'ün doğumundan ölümüne kadar birçok konumu; özel gün ve haftalar (meslekler, eğitim haftaları v.s); çeşitli konulardaki özlü sözler; doğa felaketleri; Türk ve dünya tarihindeki olaylar gibi farklı konuların yer aldığı görülmüştür.

2.3.1. Meslekler ve Takvim

Tablo 2. Saatli Maarif Takviminde Yer Alan Meslek Günleri ve Meslek Haftaları Dağılımı

Tarih	Meslek Günleri ve Haftaları
10 Ocak	Çalışan Gazeteciler Bayramı
30 Ocak	Türkiye'de Zirai Eğitim 166. yıl
31 Ocak	Matbaanın Türkiye'ye girişinin 283. yıl dönümü

17 Mart	Dünya Denizcilik Günü
23 Mart	Dünya Meteoroloji Günü
27 Mart	Dünya Tiyatrolar Günü
1 Nisan	Balıkçılar Bayramı
5 Nisan	Avukatlar Günü
3 Mayıs	Türkiye Çiçekçiler Günü
5 Mayıs	Noterler Günü
12 Mayıs	Hemşirelik Günü
14 Mayıs	Eczacılar Günü
14 Mayıs	Çiftçiler Günü
1 Temmuz	Denizcilik Bayramı
1 Temmuz	Dünya Mimarlar Günü
10 Temmuz	Dünya Hukuk Günü
24 Temmuz	Gazeteciler bayramı
26 Ağustos	Silahlı kuvvetler günü
9 Ekim	Dünya Posta günü
16 Ekim	Dünya Gıda –Tarım günü
22 Kasım	Diş hekimleri bayramı
24 Kasım	Öğretmenler günü ve haftası
21 Aralık	Dünya Kooperatifçilik Günü
25 Mart	Kütüphanecilik haftası
15 Nisan	Turizm Haftası

12 Mayıs	Hemşirelik Haftası
14 Mayıs	Arkeoloji Haftası
20 Eylül	İtfaiye Haftası

Saatli Maarif Takvimi'nde meslek günleri ile meslek haftaları ilk göze çarpan gündelik bilgilerden birisidir. Burada dikkat çeken meslekler arasında gazeteciler, denizciler, tiyatrocular, çiftçiler, noterciler, hukukçular ve postacılar gibi farklı alanlarda çeşitli meslekler ve bunlara ait gün haftalar yer almaktadır. Bunlar arasında tarım ile ilgili meslekler Türkiye'de Zirai Eğitimin 166. Yılı, Çiftçiler Günü, Dünya Gıda ve Tarım Günü; denizle ilgili olarak Balıkçılar Bayramı, Denizcilik Bayramı ve Dünya Denizcilik Günü dikkat çekmektedir. Meslek günleri ve haftalarında dikkat çeken durumlardan birisi yerel bağlamda kutlamalar göze çarptığı gibi dünya çapında kutlanan günler de karşımıza çıkmaktadır. Bu nokta takvimi yerellikten çıkartıp küresel bir bağlama oturtmaktadır. Bilindiği gibi küreselleşmenin temel bağlamı "dünya" kavramının içerisinde yarattığı anlam değişiklikleri üzerine kuruludur ki bu durum takvimde karşımıza belirgin bir şekilde çıkar. Böylece okuyucu küresel bağlamda geniş bir çerçevenin içerisinde kimliğini ve tutumlarını yeniden tanımlamakta veya sosyalleşmektedir.

2.3.2. Sağlık ve Takvim

Tablo 3. Saatli Maarif Takvimi'nde Yer Alan Sağlıkla İlgili Gün ve Haftaların Dağılımı

Tarih	Sağlık Günleri	Tarih	Sağlık Haftaları
8 Ocak	Körler Günü	8 Ocak	Körler Haftası
9 Şubat	Sigarayı Bırakma günü	1 Mart	Yeşilay Haftası

14 Mart	Tıp Bayramı	14 Mart	Sağlık Haftası
7 Nisan	Dünya Sağlık Günü	1 Mart	Dünya Kanseri Haftası
31 Mayıs	Dünya Sigara İçmeme Günü	9 Nisan	Kalp Haftası

Takvimin ön yüzünde dikkat çeken noktalardan biri diğer sağlıkla ilgili haftalar ve günlerin dağılımıdır. Körler günü ve haftası, sigara ile ilişkili sigarayı bırakma günü, Yeşilay haftası, dünya sigara içmeme günü gibi üç başlık karşımıza çıkmaktadır. Dünya kanser günü, Dünya sağlık günü ve Dünya sigara içmeme günü ise takvimin okuyucuyu dünya ile ilişkilendirdiği sağlıkla ilgili başlıca durumlardır.

2.3.3. Sosyal Hayat ve Takvim

Tablo 4. Saatli Maarif Takviminde Yer Alan Sosyal ve Kültürel Gün ve Haftaların Dağılımı

Tarih	Sosyal/Kültürel Gün ve Haftalar
1 Ocak	Yılbaşı
14 Şubat	Sevgililer Günü
8 Mart	Dünya Kadınlar Günü
18 Mart	Şehitler Günü
20 Mart	Dünya Irk Ayrımı İle Mücadele Günü
21 Mart	Nevruz
27 Mart	İstanbul' da ilk sinema Al' i Ef. Sineması açıldı 1914
4 Nisan	Deniz şehitleri günü
6 Nisan	Gaziosmanpaşa Plevne haftası
23 Nisan	Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı
23 Nisan	Dünya Çocuk Günü
23 Nisan	Uluslararası Çocuk Şenliği

29 Nisan	Dünya Dans Günü
1 Mayıs	Emek ve Dayanışma Günü
6 Mayıs	Hidrellez
8 Mayıs	Dünya Kan Günü
13 Mayıs	Anneler Günü
15 Mayıs	Hava Şehitlerini Anma Günü
17 Mayıs	Dünya Haberleşme Günü
19 Mayıs	Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı
30 Mayıs	Şehit Diplomatları Anma Günü
10 Haziran	Dünya Sinemalar Günü
11 Haziran	Toprak Bayramı
15 Haziran	Uluslar arası Kayınvalideler günü 1988
17 Haziran	Babalar Günü
5 Temmuz	Kütahya Zeybekler Günü
23 Temmuz	Basın Şehitlerini Anma Günü
30 Ağustos	Zafer Bayramı
1 Eylül	Dünya Barış Günü
5 Eylül	Susurluk Ayran, Sanat ve Kültür Şenliği 1989
8 Eylül	Uluslar Arası Okuma-Yazma Günü
19 Eylül	Gaziler Günü 1984
26 Eylül	Dil Bayramı
3 Ekim	Dünya Çocuk Günü

4 Ekim	Uluslararası Hayvanları Koruma günü
7 Ekim	Dünya Konut Günü
15 Ekim	Türkiye Aşıklar bayramı
22 Ekim	Sanat Bayramı
29 Ekim	Cumhuriyet Bayramı
30 Ekim	Nineler Günü
14 Kasım	Dünya Diyabet Günü
1 Aralık	Dünya Aids Günü
20 Mayıs	Sessiz Dünya Sakinleri Haftası
3 Temmuz	Türk –Japon Haftası 1988
8 Ekim	Ahilik Kültür Haftası
22 Ekim	Sanat Haftası
10 Aralık	İnsan Hakları Haftası
12 Aralık	Tutum ve Yerli Malı Haftası

Saatli maarif takviminde yer alan sosyal ve kültürel haftalara bakıldığında Türkiye'ye özel günlere karşımıza çıktığı gibi dünya ile ilişkili günlerle de karşılaşmak mümkündür. Takvim başlangıcında yılbaşı dikkat çekerken sevgililer günü bilgisi de dikkat çeker. Dikkat çeken diğer günlerden bazılarını ise 27 Mart 1914 tarihinde İstanbul' da ilk sinema Al' i Ef. Sineması'nın açıldığı bilgisi, toprak bayramı ve basın şehitlerini anma günü farklı biçimlerde bir araya getirildiği tespit edilmiştir. Dünya dans günü takvimde dikkat çeken kültürel günlerden birisi iken Türkiye aşık bayramı ise diğer dikkat çeken Türkiye'ye özgü bir sosyal olaydır. Dikkat çeken en belirgin günlerden birisi ise Uluslararası Kayınvalideler günüdür. 1988 yılından beri kutlanan bir gün olarak dikkat çekerken, Kütahya Zeybekler Günü ile Susurluk Ayrın, sanat ve kültür şenliği ise mikro bağlamda dikkat çeken günlerden birkaçıdır. Sessiz dünya

sakinleri haftası ise takvimdeki farklı olaylardan biri iken aynı farklılık nineler günü için de geçerlidir.

2.3.4. Coğrafi Çevre, Tarım ve Takvim

Tablo 5. Saatli Maarif Takviminde Yer Alan Çevre İle İlgili Gün ve Haftaların Dağılımı

Tarih	Çevre İle İlgili Günler
5 Haziran	Dünya Çevre Sorunları Günü
Tarih	Çevre İle İlgili Haftalar
15 Ocak	Kirli Hava Haftası
21 Mart	Orman Haftası
12 Haziran	Çevre Koruma Haftası

Saatli maarif takviminde yer alan çevre günleri dört başlıkta dikkat çekmiştir. Bunlardan gün olarak ifade edileni Dünya Çevre Sorunları Günü iken, haftalar ise Kirli Hava Hastası, Orman Haftası ve Çevre Koruma Haftasıdır. Takvim böylece okuyucularında çevre ile ilişkili sosyal bir duyarlılık geliştirmeyi amaçlarken, küreselleşen dünyada gittikçe önem kazanan bir olgu olarak çevre kavramına dikkat çekmektedir.

Tablo 63. Saatli Maarif Takviminde Yer Alan Tabiat Olaylarının Dağılımı

Tarih	Tabiat Olayları Günler	Tarih	Tabiat Olayları Günler
8 Ocak	Zemherir	30 Haziran	Yaprak Fırtınası
16 Ocak	Haşaratın Gizlenmesi	3 Temmuz	Sam Rüzgarlarının başlangıcı

22 Ocak	Güneşin kova burcuna girmesi	8 Temmuz	Bevarih rüzgarlarının sonu
28 Ocak	Ayandon fırtınası	11 Temmuz	Çark dönümü fırtınası
30 Ocak	Erbain'in sonu	18 Temmuz	Sıcakların artması
31 Ocak	Hamsin'in başlangıcı	22 Temmuz	Güneşin arslan esed burcuna girmesi
3 Şubat	Hayvanların Çiftleşme Zamanı	28 Temmuz	Üzümler kararmaya başlar
6 Şubat	Ağaç dikme zamanı	29 Temmuz	Yaprak aşısı sonu
18 Şubat	Kuşların çiftleşme zamanı	30 Temmuz	Kızılerik fırtınası
20 Şubat	1. cemrenin havaya düşmesi	1 Ağustos	Sıcak günlerin başlangıcı
20 Şubat	Güneşin balık burcuna girmesi	6 Ağustos	Arıların bal tutması
27 Şubat	2. cemrenin suya düşmesi	13 Ağustos	Pamuk devşirme zamanı
28 Şubat	Leyleklerin gelme zamanı	17 Ağustos	Marmara depremi felaketi 1999
5 Mart	3. cemrenin toprağa düşmesi	18 Ağustos	Yemişlerin kemale ermesi
6 Mart	Ağaçlara su yürüme zamanı	21 Ağustos	Yaprakların sararması
9 Mart	Bağ budama, kalem aşısı zamanı	22 Ağustos	Güneşin başak sümbüle burcuna girmesi
11 Mart	Kocakarı soğuğunun başlangıcı	25 Ağustos	Sam rüzgarlarının sonu
12 Mart	Husum Fırtınası	28 Ağustos	Leyleklerin sıcak ülkelere gitmesi
15 Mart	Kırlangıçların gelme zamanı	29 Ağustos	Sıcaklar azalmaya başlar
18 Mart	Kocakarı soğuğunun sonu	31 Ağustos	Mircan fırtınası
18 Mart	Kırlangıç fırtınası	4 Eylül	Bıldırcın geçimi fırtınası
20 Mart	Güneşin koç burcuna girmesi	7 Eylül	Koç ayırma zamanı
22 Mart	Kozkavuran fırtınası	13 Eylül	Çaylak Fırtınası
26 Mart	Çaylak fırtınası	23 Eylül	Güneşin terazi burcuna girmesi

30 Mart	Çaylakların gelme zamanı	23 Eylül	Sonbaharın başlangıcı
3 Nisan	Çiçeklerin açılması	28 Eylül	Kestane karası fırtınası
3 Nisan	Bülbüllerin ötmesi	30 Eylül	Turna geçimi fırtınası
11 Nisan	Hayvanların Çiftleşme Zamanı	5 Ekim	Koç Katımı fırtınası
15 Nisan	Lale Mevsimi	7 Ekim	Yaprak Dökümü ve fırtınası
19 Nisan	Kuğu Fırtınası	15 Ekim	Meryem Ana fırtınası
20 Nisan	Güneş Sevr Boğa burcuna girer	19 Ekim	Ağaç dikme ve çelikleme zamanı.
20 Nisan	Sittei Sevr'in evveli Sevr fırtınası	22 Ekim	Bağ bozumu fırtınası
24 Nisan	Çiçek Fırtınası	23 Ekim	Güneşin akrep burcuna girmesi
24 Nisan	İpek Böceğinin Yumurtadan Çıkması	25 Ekim	Suların soğuması
25 Nisan	Sittei Sevr'in sonu	27 Ekim	Balık fırtınası
26 Nisan	Arıların doğurma zamanı	30 Ekim	Doğu Anadolu bölgesinde deprem felaketi 1983
26 Nisan	Gül ağaçlarının bakım zamanı	31 Ekim	Ağaç budama zamanı
27 Nisan	Kalem aşısı zamanı	3 Kasım	Balık mevsimi
29 Nisan	Serçelerin doğurma zamanı	4 Kasım	Lodos Rüzgarları
4 Mayıs	Çiçek Fırtınası	6 Kasım	Kuş Geçimi Fırtınası
9 Mayıs	Doğu rüzgarlarının esmesi	8 Kasım	Kasım günlerinin başlangıcı
16 Mayıs	Filiz kıran fırtınası	9 Kasım	Kasım Fırtınaları başlangıcı
18 Mayıs	Gül Mevsimi	9 Kasım	Çiğ düşme zamanı
21 Mayıs	Güneşin ikizler Cevza burcuna girmesi	11 Kasım	Mevsimsiz Sıcaklar
21 Mayıs	Ülker fırtınası	11 Kasım	Pastırma Sıcakları

22 Mayıs	Bağları Çapalama zamanı	12 Kasım	Düzce Depremi 1999
24 Mayıs	Topraktan suların çekilmesi	15 Kasım	Güney rüzgarlarının esmesi
26 Mayıs	Bahar Rüzgarının sonu	22 Kasım	Güneşin Yay kavs burcuna girmesi
27 Mayıs	Koyun Kırpma zamanı	26 Kasım	Soğukların başlaması
27 Mayıs	Sıcakların başlaması	29 Kasım	Ülker Fırtınası
30 Mayıs	Kabak Meltemi	29 Kasım	Ağaçlardan suyun çekilme zamanı
31 Mayıs	Bevarih Rüzgarları Başlar	1 Aralık	Keskin rüzgarlar
4 Haziran	Kuzey Rüzgarları başlar	6 Aralık	Kuzey rüzgarlarının esmesi
7 Haziran	Pirinç ekme Ekin biçme zamanı	11 Aralık	Yaprak dökümü sonu
10 Haziran	Ülker Doğumu Fırtınası	12 Aralık	Karakış fırtına
16 Haziran	Güney Rüzgarlarının esmesi	20 Aralık	Şeb-i Yelda en uzun gecelerin başlangıcı
19 Haziran	En uzun günlerin başlangıcı	21 Aralık	Güneşin oğlak burcuna girmesi
21 Haziran	Güneşin yengeç seretan burcuna girmesi	21 Aralık	Kış faslı gün dönümü
21 Haziran	Yaz faslıının başlangıcı	21 Aralık	Erbainin başlangıcı
21 Haziran	Gün dönümü ve fırtınası	26 Aralık	En uzun gecelerin sonu
25 Haziran	En uzun günlerin sonu	27 Aralık	Gündönümü fırtınası
26 Haziran	Yaprak Aşısı Zamanı	27 Aralık	Erzincan Deprem Felaketi 1939

Saatli Maarif Takvimi'nde en fazla yer tutan bilgilerin başında tabiat olayları yer almaktadır. Aynı günlerde yer alan birkaç tabiat olayının verilmesinin aynı sıra doğal felaketler de bu başlık altında değerlendirilmiştir. Fırtınalardan tarımsal faaliyetlere, mevsimsel değişimlerden günlük pratik coğrafi bilgilere kadar pek çok detay takvimde yer almaktadır. Ortalama senenin her ayına 10 ile 15 arası bir coğrafi ve çevresel bilgilendirme yer almaktadır. Doğal felaketler ise tarihleriyle birlikte verilmiş, örneğin

Erzincan Deprem Felaketi 1939, 17 Ağustos İstanbul depremi ve 12 Kasım Düzce deprem felaketleri bunlardan birisidir. Burada özellikle deprem bilgilerinin verilmesindeki temel kaygının, insanlardaki deprem bilincinin geliştirilmesi olduğu varsayılabilir.

2.3.5. Tarih ve Takvim

Tablo 74. Saatli Maarif Takviminde Yer Alan Kişiler İle İlgili Gün ve Haftaların Dağılımı

Tarih	Kişiler İle İlgili Günler
11 Ocak	Atatürk Kurmay Yüzbaşı olarak okulu bitirdi
11 Ocak	Onat Kutlar'ın vefatı 1936-1995
14 Ocak	Şair Mehmet Emin Yurdakul'un vefatı 1869-1944
20 Ocak	Bedia Muvahhit'in vefatı 1994
24 Ocak	Uğur Mumcu Vefat etti 1993
26 Ocak	Kazım Karabekirin ölümü 1882-1948
27 Ocak	Şair Nef'i nin ölümü 1572-1635
8 Şubat	Ord. Prof. Dr. Kemal Atay Vefat etti 1978
17 Şubat	İstanbul Valisi Lütfi Kırdar'ın vefatı 1961
24 Şubat	Ord. Prof. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu'nun vefatı 1992
27 Şubat	Karikatürist Cemal Nadir Güler'in vefatı 1902-1947
1 Mart	Atatürk yarbay oldu 1914
2 Mart	Selim Sırrı Tarcan'ın vefatı 1957
7 Mart	Çetin Emeç' in vefatı
8 Mart	Dr. Hulusi Behçet'in vefatı 1948
10 Mart	Naci Kasım' in vefatı 1963

11 Mart	Haşim İşçan'ın vefatı 1969
13 Mart	Atatürk İstanbul' da harp okuluna girdi 1899
1 Nisan	Ord. Prof. Dr. İsmayıl Hakkı Baltacıoğlunun vefatı
7 Nisan	Naşir Hacı Kasım Efendinin vefatı 1932
8 Nisan	Prof. Dr. Tarık Gökmen'in vefatı 1984
9 Nisan	Mimar Sinan'ın ölümü 1489-1588
10 Nisan	Mareşal Fevzi Çakmak' ın vefatı 1950
17 Nisan	Turgut Özal vefat etti 1993
18 Nisan	Karaca Oğlan' ı anma günü
29 Nisan	Muhsin Ertuğrul'un vefatı 1979
3 Mayıs	Fatih Sultan Mehmet'in Vefatı 1481
8 Mayıs	Yunus Emre anma Günü ve Haftası
15 Mayıs	Aşık Seyrani'nin 146. ölüm yıldönümü
18 Mayıs	Türkan Saylan'ın vefatı 2009
19 Mayıs	Atatürk'ün doğum yıldönümü 1881
22 Mayıs	5. Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay vefat etti 1899 -1982
1 Haziran	Gerede' de Aşık Dertli'yi Anma Günü
4 Haziran	İbn-i Sina'nın doğumu 980-1037
5 Haziran	Prof. Hilmi Ziya Ülgen'in Vefatı 1974
8 Haziran	Hz. Muhammed'in Vefatı 632
21 Haziran	İlhan selçuk'un vefatı 2010
28 Haziran	Cumhuriyet Gazetesi' nin kurucusu Yunus Nadi vefat etti 1945
13 Temmuz	Ekrem Reşit Rey vefat etti 1959

29 Temmuz	Demirtaş Ceyhun'un vefatı 2009
9 Ağustos	Hz. Ali'nin vefatı
16 Ağustos	Hacı Bektaş 710. kutlama yılı ve uluslar arası Hacı Bektaşî Veli'yi anma töreni
17 Ağustos	İbn-i Sina anma günü ve haftası 1984
19 Ağustos	Tevfik Fikretin ölüm yıldönümü 1867 -1915
22 Ağustos	3. Cumhurbaşkanı Celal Bayar vefat etti 1986
31 Ağustos	Ord. Prof. Mazhar Osman Usman'ın vefatı-1951
14 Eylül	4. Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel' in vefatı 1966
30 Eylül	Mevlana'nın Doğumu 1207
10 Ekim	Aşık Ali İzzet'in ölümü 1902-1981
12 Ekim	6. Cumhurbaşkanı Fahri Korutuk vefat etti 1987
15 Ekim	Fazıl Hüsni Dağlarca'nın vefatı 2008
21 Ekim	Profesör Ahmet Taner Kışlalı vefat etti 1999
25 Ekim	Ziya Gökalp'in 88. ölüm yıldönümü
30 Ekim	Şair Nedim'in 282. ölüm yıldönümü
1 Kasım	Şair Yahya Kemal Beyatlı'nın vefatı 1884 -1958
4 Kasım	Şeyhül Muharririn Burhan Felek'in vefatı 1982
4 Kasım	Ehl-i Beyt aşığı Doktor Mehmet Ali Derman'ın vefatı 1982
10 Kasım	Atatürk'ün vefatı 1938
2 Aralık	Namık Kemal'in vefatı 1840 – 1888
16 Aralık	Gazeteci yazar Rakım Ziyaoğlu' nun vefatı 2002
16 Aralık	Yazar Ercüment Ekrem Talunun vefatı 188-1956

17 Aralık	Mevlana'nın vefatı 1273
25 Aralık	İsmet İnönü'nün vefatı 1973
27 Aralık	Mehmet Akif Ersoy'un vefatı 1936

Saatli Maarif Takvimi'nde yer alan kişiler içerisinde dikkat çeken temel nokta Mustafa Kemal Atatürk ile ilgili birçok noktanın takvimde yer almasıdır. Böylece tarihsel olarak milli bir kimliğin oluşturulmasında belli bir amaç güdülmektedir. Bireylerde sosyal ve kültürel bağlamda bir vatandaşlık bilincinin oluşturulmasında da önemli bir işlev üstlenmektedir. Ayrıca kişilerin temel özelliklerinden birisi aynı zamanda ortak noktaları olarak Cumhuriyet sonrası dönemde Türkiye Cumhuriyeti tarihinde önemli roller üstlenmiş isimler dikkat çekmektedir. Kültür ve edebiyat tarihinde önemli rol oynamış Yahya Kemal Beyatlı, Mehmet Akif Ersoy, Namık Kemal ve Ziya Gökalp gibi belirgin isimler dikkat çekmiştir. Dini isimlerden Hz. Muhammed'in doğum ve vefatı göze çarparken, Hz. Ali ismi dikkat çekmektedir.

Tablo 8. Saatli Maarif Takviminde Yer Alan İl ve İlçelerin Kurtuluş Tarihlerinin Dağılımı

Tarih	İlçe	Tarih	İlçe
5 Ocak	Ceyhan	8 Eylül	Havran
5 Ocak	İçel	8 Eylül	Edremit
9 Ocak	Dörtyol	8 Eylül	Burhaniye
21 Şubat	Ahlat	9 Eylül	Menemen
25 Şubat	Sürmene	11 Eylül	Foça
25 Şubat	İspiri	11 Eylül	Gemlik
28 Şubat	Of	11 Eylül	Orhaneli
2 Mart	Posof	12 Eylül	Kırkağaç

13 Mart	Hasankale	12 Eylül	Mudanya
25 Mart	Oltu	12 Eylül	Urla
1 Nisan	Erciş	13 Eylül	Som
2 Haziran	Kozan	14 Eylül	Mustafa Kemal Paşa
18 Haziran	Karadeniz Ereğlisi	14 Eylül	Bergama
20 Haziran	Adapazarı	14 Eylül	Karaburun
21 Haziran	Kandıra	14 Eylül	Karacabey
22 Haziran	Sapanca	14 Eylül	Dikili
28 Haziran	İzmit	15 Eylül	Ayvalık
4 Temmuz	Karamürsel	15 Eylül	Balya
8 Temmuz	Reyhanlı	16 Eylül	Çeşme
10 Temmuz	Birecik	17 Eylül	Bandırma
3 Eylül	Emet	18 Eylül	Erdek
3 Eylül	Eşme	18 Eylül	Biga
3 Eylül	Dursunbey	20 Eylül	Bozcaada
3 Eylül	Ödemiş	20 Eylül	Mihalççık
3 Eylül	Sındırgı	20 Eylül	Sivrihisar
3 Eylül	Tavşanlı	22 Eylül	Ezine
4 Eylül	Bayındır	24 Eylül	Bolvadin
4 Eylül	Bigadiç	7 Ekim	Şile
4 Eylül	Buldan	8 Ekim	Çatalca
4 Eylül	Kula	1 Kasım	Çorlu
4 Eylül	Tire	1 Kasım	Silivri

4 Eylül	Söğüt	8 Kasım	Lüleburgaz
5 Eylül	Alaşehir	8 Kasım	Pınarhisar
5 Eylül	Bozüyük	9 Kasım	Babaeski
5 Eylül	Demirci	14 Kasım	Hayrabolu
5 Eylül	Gördes	14 Kasım	Kozan
5 Eylül	Kuyucak	15 Kasım	İslahiye
5 Eylül	Nazilli	15 Kasım	Haçın
5 Eylül	Salihli	15 Kasım	Malkara
5 Eylül	Simav	17 Kasım	Mürefte
5 Eylül	Susurluk	18 Kasım	Şarköy
6 Eylül	Akhisar	18 Kasım	Uzunköprü
6 Eylül	İnegöl	19 Kasım	Kavaklı
6 Eylül	Gönen	19 Kasım	Keşan
6 Eylül	Söke	20 Kasım	İpsala
6 Eylül	Yenişehir	23 Kasım	Havsa
7 Eylül	Kasaba	26 Kasım	Maydos
7 Eylül	Tepeköy	7 Aralık	Kilis
7 Eylül	Kuşadası	27 Aralık	Tarsus
Tarih	İl	Tarih	İl
3 Ocak	Mersin	23 Temmuz	Hatay
7 Ocak	Osmaniye	7 Ağustos	Muş
12 Şubat	Kahramanmaraş	8 Ağustos	Bitlis

13 Şubat	Erzincan	27 Ağustos	Afyon
15 Şubat	Gümüşhane	30 Ağustos	Kütahya
21 Şubat	Bayburt	1 Eylül	Uşak
24 Şubat	Trabzon	2 Eylül	Eskişehir
2 Mart	Rize	5 Eylül	Bilecik
7 Mart	Artvin	6 Eylül	Balıkesir
12 Mart	Erzurum	7 Eylül	Aydın
2 Nisan	Van	8 Eylül	Manisa
11 Nisan	Şanlıurfa	9 Eylül	İzmir
12 Nisan	Hakkari	11 Eylül	Bursa
15 Nisan	Ağrı	6 Ekim	İstanbul
25 Nisan	Kars	6 Ekim	Çanakkale
25 Nisan	Ardahan	30 Ekim	Kars (2.Kurtuluşu)
30 Nisan	Muş	9 Kasım	Kırklareli
15 Mayıs	Hakkari	13 Kasım	Tekirdağ
18 Haziran	Zonguldak	21 Kasım	Mardin
19 Temmuz	Yalova	25 Kasım	Edirne(2. Kurtuluşu)
22 Temmuz	Edirne	25 Aralık	Gaziantep

Saatli Maarif Takvimi'nde kurtuluş tarihleri arasında iller ile birlikte çeşitli ilçelerin de dikkat çektiği görülmüştür. Burada kuşkusuz ilçelerin kurtuluşları ile ilgili de bilgi verilmesi takvimin toplumsal etki alanını genişletmektedir. Tarihsel bilincin hatırlatılması ve sürekli canlı tutulması bakımından dikkate değer olmakla birlikte, iller dışında ilçelerinin de verilmesi, Saatli Maarif Takvimi'ni aynı zamanda diğer takvimlerden ayıran en önemli özelliklerden de birisi olarak göze çarpmaktadır.

Tablo 9. Saatli Maarif Takviminde Yer Alan Kurumların Kuruluş Günlerinin Dağılımı

Tarih	Kurum Adı
9 Ocak	Ankara Ü. Dil Tarih Fak. (76.)
16 Şubat	THY' nin kuruluşu 1925
19 Şubat	Yardımsevenler derneğinin kuruluşunun 84. yılı
27 Şubat	Halk evlerinin kuruluşu 1932
28 Şubat	Sivil Savunma kuruldu 1928
3 Mart	Güzel Sanatlar Akademisinin 129. kuruluş yıldönümü
16 Mart	Öğretmen okullarının kuruluşu 1848
27 Mart	Avrupa Ekonomi Topluluğu' nun kuruluşu 1957
4 Nisan	Nato' nun 63. yıldönümü
6 Nisan	Anadolu Ajansı' nın 92. yıldönümü
9 Nisan	Maarif Kitaphanesi' nin kuruluşu 1860
10 Nisan	Türkiye' de polis teşkilatı kuruldu 1945
14 Nisan	Türkiye Spor Yazarları Derneği' nin kuruluşunun 49.yıldönümü
15 Nisan	Türk Kadınlar Birliği kuruluş yıldönümü 1924
23 Nisan	TBMM' nin açılışı 1920
25 Nisan	Anayasa Mahkemesinin Kuruluşunun 51. yıldönümü
5 Mayıs	Vefa Lisesinin 140. Kuruluşu
7 Mayıs	Cumhuriyet Gazetesinin Kuruluşu 1924
9 Mayıs	İstanbul' da Çemberlitaş' ta basın müzesi açıldı 1988
15 Mayıs	Darüşşafaka' nın Kuruluşu 1973

19 Mayıs	Deniz Kuvvetleri Kuruluş Günü 1090
20 Mayıs	Türk Hava Yollarının Kuruluşu 1933
30 Mayıs	Sayıştay'ın kuruluşu 1862
30 Mayıs	İstanbul Üniversitesinin 559. Kuruluş yıldönümü
1 Haziran	Türk Hava Kuvvetlerinin Kuruluşu 1911
14 Haziran	Jandarma Teşkilatı Kuruldu 1930
14 Haziran	İzmir İtfaiyesinin Kuruluşu 1880
18 Haziran	Türk Denizaltı Filosunun Kuruluşu 1886
30 Haziran	Çocuk Esirgeme Kurumunun 92. kuruluş yılı
1 Temmuz	Gelibolu'da Piri Reis Müzesi açıldı
12 Temmuz	Türk Dil Kurumu'nun kurtuluşu 1932
24 Temmuz	Türk muharıpler derneğinin kuruluşu 1912
14 Ağustos	Yedek subay okununu açılışı 1910
1 Eylül	İstanbul Radyosunun kuruluşu 1927
1 Eylül	Galatasaray Lisesi'nin açılışı 1968
19 Eylül	İstanbul rasathanesinin kuruluşu 1576
24 Eylül	İstanbul Beyazıt kütüphanesinin kurtuluşu 1882
23 Ekim	PTT'nin kuruluşunun 171. yıldönümü
24 Ekim	Birleşmiş Milletler örgütünün kuruluşu 1945
4 Kasım	Unesco'nun kuruluşu 1946
5 Kasım	Ankara hukuk mektebinin açılması 1925
5 Kasım	Devlet Tiyatroları'nın kuruluşu 1934
6 Kasım	İzmit Kağıt ve Karton Fabrikası'nın açılması

22 Kasım	Diş hekimliği kuruluşu 1909
22 Kasım	Veteriner hekimliği derneğinin kuruluşu 1920
29 Kasım	Paşabahçe , şişecam fabrikasının kuruluşu 1935
5 Aralık	Siyasal Bilgiler Fakültesinin 152. yıldönümü
14 Aralık	Fevziye mektepleri vakfı = ışık lisesinin kuruluşu 1885
22 Aralık	İstanbul Üniversitesi Darülfünun kuruldu 1453

Saatli Maarif Takvimi'nde yer alan kurumların kuruluş bilgilerine bakıldığında eğitim kurumları dikkat çekerken, Türkiye Cumhuriyeti'nin sanayileşmesinde önemli rol oynayan bazı sanayi kuruluşların da takvimde yer aldığı görülmüştür. Böylece farklı bağlamlarda toplumsal hafızanın canlı tutulması amaçlanırken, insanların gündelik sosyalleşmelerinde de belirgin bir etki oluşturmaya çalıştığı ileri sürülebilir. Bu tür kurumların takvimde yer almasının bir farkındalık oluşturduğu vurgusunu ileri sürmek de mümkündür. Örneğin ayın birinde "Unesco'nun Kuruluşu"nun verilirken, dikkatler aynı zamanda bu kurumun işlevlerine de yönelebilmektedir. Böylece bilgilendirme işlevinin dışında insanların gündelik hayatlarında dikkatlerinin özel bir noktaya odaklanmanın içeriğini de doldurmaktadır.

Tablo 10. Saatli Maarif Takviminde Yer Alan Tarihi ve Sosyo-Kültürel Olayların Dağılımı

Tarih	Tarihi ve Sosyo-Kültürel Olaylar
10 Ocak	1. İnönü Zaferi
7 Şubat	Maraş'a kahramanlık ünvanı verildi 1974
8 Şubat	Antep'e Gazilik ünvanı verildi 1921
13 Şubat	Kıbrıs Türk Federe Devletinin ilanı 1975

17 Şubat	Türk Medeni Kanunu' nun kabulü 1926
18 Şubat	Türkiye' nin Nato' ya girmesi 1952
24 Şubat	Topkapı Fukara Perver Cemiyeti kuruldu 1908
3 Mart	Hilafetin kaldırılması 1924
3 Mart	Öğretim birliği yasasının kabulü 1924
3 Mart	Şeriat hukunun yürürlükten kaldırılması 1924
12 Mart	İstiklal marşımızın kabulü 1921
16 Mart	İstanbul' un işgali faciası 1920
16 Mart	Sırbistan' a Nato bombardımanının başlaması
18 Mart	Çanakkale Zaferi 1915
19 Mart	Amerika' nın Irak' ı işgali 2003
31 Mart	İkinci İnönü Zaferi 1921
5 Nisan	Kahramanmaraş' a istiklal madalyası verildi 1925
6 Nisan	Bursa' nın fethi 1326
17 Nisan	Köy Enstitüleri Kanunu kabul edildi 1940
18 Nisan	İlk kağıt fabrikamızda ilk kağıdın yapımı 1938
25 Nisan	Müttefiklerin Çanakkale çıkarması 1915
2 Mayıs	Birinci Basın Kurultayı 1939
5 Mayıs	Ahmet Necdet Sezer Cumhurbaşkanı seçildi 2000
16 Mayıs	Süleyman Demirel Cumhurbaşkanı seçildi 1993
29 Mayıs	İstanbul' un Fethi 1453
12 Haziran	Urfa' ya Şanlıurfa Adı verildi 1984
22 Haziran	Amasya beyannamesinin yayınlanması 1919

23 Haziran	Hatayın Anavatana katılması 1939
25 Haziran	Kore Savaşının başlaması 1950
1 Temmuz	Kabotaj Hakkının Kazanılması 1926
2 Temmuz	Sivas'da Madımak otelinin yakılması
3 Temmuz	Fatih köprüsü açıldı 1988
4 Temmuz	Amerika'nın istiklali 1776
5 Temmuz	Türk Askerlerinin Hatay'a girmesi 1938
9 Temmuz	Türkiye Milletler Cemiyetine üye oldu 1932
14 Temmuz	Fransız Devriminin başlaması 1789
20 Temmuz	İsviçre'nin Montreux şehrinde imzalanan bir mukavele ile boğazların emniyeti Türk ordusuna verildi 1936
20 Temmuz	Kıbrıs barış hareketininin 38. yıldönümü
21 Temmuz	Apollo-11 ile uzay yolculuğuna çıkan Armstrong ve Aldrin ayağıktı 1969
23 Temmuz	Erzurum kongresi 1919
24 Temmuz	Lozan Barışı 1923
1 Ağustos	Kıbrıs'ın Türkler tarafından fethi 1571
2 Ağustos	Musevilerin Türkiye'ye gelişinin 520. yıldönümü
4 Ağustos	Birinci Dünya savaşı 1914
6 Ağustos	Anafartalar çıkarması 1915
6 Ağustos	İlk atom bombası japonya'nın Hiroşima şehrine atıldı 1945
9 Ağustos	1. Anafartalar Zaferi 1915
9 Ağustos	Harf devrimi 1928

10 Ağustos	Conk Bayırı Zaferi 1915
14 Ağustos	Kıbrıs ikinci barış hareketi-1974
23 Ağustos	Sakarya savaşının başlangıcı 1921
26 Ağustos	Büyük taarruzun başlangıcı 1922
26 Ağustos	Malazgirt Zaferi 1071
28 Ağustos	Abdullah Gül Cumhurbaşkanı seçildi
1 Eylül	Alman Orduları Polonya'ya girdi. 2. dünya savaşı başladı 1939
4 Eylül	Sivas kongresi'nin açılması 1919
10 Eylül	Türkiye'de ilk defa telgraf haberleşmesi başladı 1955
13 Eylül	Sakarya Zaferi 1921
27 Eylül	Preveze Zaferi 1538
2 Ekim	İstanbul'dan düşman çekilmeye başladı 1923
3 Ekim	Doğu ve Batı Almanya'nın birleşmesi 1990
5 Ekim	Ordumuz Üsküdar'a girdi 1923
11 Ekim	Mudanya mütaarekesinin imzalanması 1922
12 Ekim	Amerika kıtası'nın keşfi 1492
13 Ekim	Ankara'nın başkent oluşu 1923
15 Kasım	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ilan edildi
28 Kasım	Kunuri Savaşı'nın 61. yıldönümü
19 Aralık	İkinci basın kurultayı 1975

Saatli Maarif Takvimi'nde tarihsel bakımdan dikkat çeken sosyo-kültürel olaylara bakıldığında Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş tarihlerinde önemli olan savaşlar ve önemli olaylar yer almakla birlikte bir yüzyıl boyunca Türkiye için önemli dönüm noktası olan olaylar da takvimdeki yerlerini almıştır. Ayrıca dünyayı ilgilendiren

tarihsel olaylar da bu başlık altında sınıflandırılmıştır. Örneğin Amerika kıtasının keşfi bu olaylardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.3.6. Din ve Saatli Maarif Takvimi

Tablo 11. Saatli Maarif Takviminde Yer Alan Dini Olayların Dağılımı

Tarih	Dini Olaylar
3 Şubat	Mevlit Kandili
6 Mayıs	Hızır Günü
24 Mayıs	Regaip Kandili
16 Haziran	Miraç Kandili
4 Temmuz	Berat kandili
20 Temmuz	Mübarek Ramazan 1433
6 Ağustos	Fıtır sadakası verilir
14 Ağustos	Kadir Gecesi
18 Ağustos	Arefe (Şeker Bayramı)
23 Eylül	1391 Hicri Şemsi yılbaşı
24 Ekim	Arefe (Kurban Bayramı)
25 Ekim	Kurban Bayramı
24 Kasım	Aşura günü

Saatli Maarif Takvimi'nde dini olaylar altında sınıflanan konulara bakıldığında kandil günleri başta olmak üzere dini bayramlar da dikkat çekmektedir. Ayrıca Ramazan bayramı şeker bayramı olarak verilmiştir. Saatli Maarif takvimin dini konularda bilgilendirme düzeyinin az sayıda olması, takvimin bireylerin dini sosyalleşmelerini hedeflemediği iddiasını da ileri sürmek mümkün gözükmektedir.

Tablo 12. Saatli Maarif Takviminde Yer Alan Diğer Günler ve Haftaların Dağılımı

Tarih	Diğer Günler
9 Ocak	Enerji Tasarruf Haftası
15 Ocak	Savaş Haftası
17 Ocak	Irak'da çöl fırtınası harekâtı başladı 1991
25 Ocak	Uluslararası gümrük günü
13 Mart	Erzincan zelzele felaketi
10 Nisan	Anayasadan laiklikle bağdaşmayan bazı terimlerin çıkarılması 1928
22 Nisan	Dünya Günü
5 Mayıs	Avrupa Günü
18 Mayıs	Dünya Müzeler Günü
29 Mayıs	İstanbul'da Fatih Köprüsünün Temeli Atıldı 1985
30 Mayıs	İstanbul' un Belediyecilik Tarihinin Başlangıcı 1453
3 Haziran	Japonya'da Batan Ertuğrul Fırkateyn Günü 1990
18 Haziran	Yıldız Sarayının Hasbahçesi Açıldı 1983
28 Haziran	Kara kuvvetleri günü
29 Haziran	Kooperatifçilik Haftası
14 Temmuz	Fransızların milli bayramı
19 Temmuz	Dünya şairler kongresi açıldı 1982
24 Temmuz	Sansürün kaldırılışının 104. yıl dönümü
24 Temmuz	Yeşilköy havaalanına Atatürk havalimanı adı verildi 1985
25 Temmuz	Atatürk barajı açıldı 1992
1 Ağustos	Azerbaycan'ın Latin Alfabesine geçmesi

2 Ağustos	Musevilerin Türkiye'ye gelişinin 520. yıldönümü
14 Ağustos	İlk kağıt fabrikamızın temel atma töreni 1934
26 Ağustos	81. İzmir enternasyonal fuarı açıldı
10 Eylül	Haliç köprüsü açıldı 1974
11 Eylül	Newyork ve Washington'daki terör faciası 2001
26 Eylül	Türk Dil Bayramı kutlandı 1932
3 Ekim	Mudanya Konferansı açıldı 1922
3 Ekim	Atatürk'ün ilk heykeli İstanbul Sarayburnu'nda dikildi 1926
7 Ekim	Amerika Afganistan'a Hava harekâtını başlattı 2001
9 Ekim	Atatürk Anıtkabir Temel atma töreni yapıldı 1944
16 Ekim	1. Milli kitap Fuarı açıldı 1987
1 Kasım	Yeni harflerin kabulü 1928
2 Kasım	İkinci Türkiye İktisat kongresi açıldı 1981
7 Kasım	63. Dünya Şehircilik Kuruluş günü
8 Kasım	Zonguldak' ta ilk maden kömürünün bulunması 1829
3 Kasım	Dünya Çocuk Kitapları Haftası
24 Kasım	Soyadı Kanunu çıktı 1934
25 Kasım	Şapka Devrimi yürürlüğe girdi 1925
1 Aralık	Türk kadının siyasal haklarını kazanması 1935
4 Aralık	Vakıflar Haftası
10 Aralık	İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin ilanı 1948
15 Aralık	İstanbul defterdarlığı binası yandı 1972
15 Aralık	Samsun /Sivas demiryolu hattı işletmeye açıldı 1932

16 Aralık	Türkiye’de kitabın ilk basılması 1722
24 Aralık	Pierre ve Marie Curie ile M. G. Bemont radyumu buldu 1898
26 Aralık	Milletlerarası Saat ve takvimin kabulü 1925

Saatli Maarif Takvimi’nde diğer olaylarla ilgili sınıflamaya bakıldığında burada Atatürk döneminde yapılan inkılâp ve devrimler dikkat çekmiştir. Ayrıca İstanbul defterdarlığının yanması gibi bir olayı ve bilgiyi görmekle birlikte Türkiye’de ilk kitabın basılmasıyla ilgili bir bilgiyi de görmek mümkündür. Ayrıca farklı olayların verilmiş biçimlerine bakıldığında İstanbul Fatih Köprüsünün temelini atılması, Yıldız Sarayının hasbahçesinin açılması, Azerbaycan’ın Latin alfabeye geçişi, Musevilerin Türkiye’ye gelişinin 520. Yıldönümü gibi olayları bulmak mümkündür. Atatürk’ün ilk heykeli İstanbul Sarayburnu’nda dikilmesi ile Zonguldak’ ta ilk maden kömürünün bulunması, Samsun /Sivas demiryolu hattı işletmeye açılması ve Pierre ve Marie Curie ile M. G. Bemont radyumu bulması gibi olayları bulmak mümkündür.

2.3.7. Atatürk ve Saatli Maarif Takvimi

Tablo 13. Saatli Maarif Takvimi’nde Yer Alan Atatürk İle İlgili Olayların Dağılımı

Tarih	Atatürk İle İlgili Olaylar
4 Şubat	Atatürk’ün Denizli’ ye gidişinin 81. yıldönümü
6 Şubat	Atatürk’ün Balıkesir’ e gidişinin 89. yıldönümü
27 Şubat	Atatürk Edirne’den Diyarbakır cephesine hareket etti 1916
15 Mart	Atatürk’ün Adana’ ya gidişinin 89. yıldönümü
17 Mart	Atatürk’ün Mersin’ e gidişinin 89. yıldönümü
19 Mart	Atatürk Türkiye yurtseverlerini Ankara’ya çağırdı 1920
13 Nisan	Atatürk, Harekât Ordusu Kurmay Başkanı olarak İstanbul’a hareket etti 1990
25 Nisan	Atatürk Kocaçimentepe’de düşman taarruzunu durdurdu 1915

4 Mayıs	Atatürk 3. kez Cumhurbaşkanı seçildi 1931
16 Mayıs	Atatürk Samsun'a gitmek üzere İstanbul'dan hareket etti 1919
19 Mayıs	Atatürk'ün Samsun'a çıkışı 1919
25 Mayıs	Atatürk'ün Havza'ya gidişinin yıldönümü 1919
12 Haziran	Atatürk'ün Amasya'ya gidişinin 93. yıldönümü
1 Temmuz	Atatürk'ün Kurtuluş Savaşından sonra İstanbul'a ilk gelişi 1922
1 Temmuz	Atatürk Ankara'da 1. Tarih kongresini topladı 1932
3 Temmuz	Atatürk'ün Erzurum'a gidişinin 93. yıldönümü
8 Temmuz	Atatürk Askerlikten ve Müfettişlikten istifa etti
17 Temmuz	Atatürk'ün Bolu'ya gidişinin 78. yıldönümü
23 Temmuz	Atatürk Erzurum kongresine başkan seçildi 1919
5 Ağustos	Mustafa Kemal Paşa TBMM orduları başkomutanlığına seçildi 1921
9 Ağustos	Atatürk Sarayburnu'nda Latin harflerinin kabulü hakkında tarihin nutkunu verdi
12 Ağustos	Atatürk Polatlı'da Başkomutan sıfatıyla ordunun başına geçti 1921
19 Eylül	Mustafa Kemal Paşa'ya Mareşal Rütbesi ve Gazi unvanının verilmesi 1921
10 Ekim	Atatürk'ün Manisa'ya gidişinin 86. yıldönümü
13 Ekim	Atatürk Kars Antlaşması'nı yaptı 1921
15 Ekim	Atatürk'ün Nutuk adlı tarihi demecini okumaya başlaması 1927
26 Ekim	Atatürk Halep'in Kuzeyindeki düşman taaruzunu durdurdu 1918
17 Kasım	Atatürk'ün Elazığ'a gelişinin 75. yılı
21 Kasım	Atatürk'ün na'sının Ankara'ya Etnografya Müzesi'ndeki mukavvat istirahatgahına tevdi 1938
27 Aralık	Atatürk'ün Ankara'ya gelişi 1919

Saatli Maarif Takvimi'nin dikkat çeken en önemli özelliklerinden birisi Türkiye Cumhuriyeti tarihiyle ilişkili bilgileri verilmekle birlikte Atatürk'e ayrılan bilgilerin de ayrıca önemli bir bölümünü oluşturduğu görülmüştür. Atatürkün Türkiye cumhuriyeti tarihi için önemli kabul edilebilecek hayatının bütün kesitlerinden parça yansıdığı gibi, takvimde özel hayatıyla ilgili de bilgiler yer almaktadır. Burada takvimin tarihsel bir kimlik sosyalleştirmesi üzerine odaklandığını iddia etmek mümkün olduğu gibi siyasi olarak da Cumhuriyetin ulusal ve laik vatandaş kimliği algılamasının gündelik bilgilerle aktardığı tespit edilmiştir.

2.4. SAATLİ MAARİF TAKVİMİ ARKA YÜZ ÇÖZÜMLEMESİ

2.4.1. Günün Tarihi Bilgilerinin Sınıflandırılması

Tablo 14. Saatli Maarif Takviminde Yer Alan Günün Tarihinde Dini Olaylar

Aylar	Günün Tarihinde Dini Olaylar
Ocak	* Hz. Muhammed ve Mekke'nin Fethi
Şubat	*Mevlid Kandili
Mart	*Rumi Yılbaşı
Nisan	*Hz. Muhammed Mekke'de doğdu. 571
Mayıs	*Hızır Günü *Regaip Gecesi
Haziran	*Hz. Muhammed'in Vefatı
Temmuz	*Berat Kandili
Ağustos	*Hicret'in 41. günü *Hz. Ali vefat etti *Kadir Gecesi
Eylül	*Hicri Şemsi Yılbaşı
Ekim	*Kurban Bayramı Kutlu Olsun

Kasım	*Aşura Günü
Aralık	-

Tabloda takvimde; dini olayların yer almasına baktığımızda, Ağustos ayı dışındaki aylara ait yalnızca bir adet dini olaya yer verildiği görülmektedir. Ağustos ayında daha fazla olmasının sebebi ise çözümlemesi yapılan takvim yılı itibari ile Ramazan ayına isabet etmesidir. Dini olaylara tarih itibari ve günün önemi itibari yer verildiği ve bu günlere dair ibadetler hakkında bilgilerin bulunduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 15. Saatli Maarif Takvimi'nde Yer Alan Günün Tarihinde Sağlık İle İlgili Olaylar

Aylar	Günün Tarihinde Sağlık İle İlgili Olaylar
Ocak	* Veremle Savaş Kongresi * Dünya Cüzzam Günü * Körler Günü ve Haftası
Şubat	*Sigarayı Bırakma Günü
Mart	*Yeşilay Haftası
Nisan	*Dünya Sağlık Günü ve Haftası *Dünya Parkinson Günü
Mayıs	*Hemşirelik Haftası ve Hemşirelerimiz *Sigarasız Dumansız Yaşam
Haziran	-
Temmuz	-
Ağustos	-
Eylül	-

Ekim	*Kızılay Haftası
Kasım	*Dünya Diyabet Günü ve Haftası
Aralık	*Dünya Aids Günü *Dünya Özürlüler Günü

Sağlık ile ilgili olayların yer aldığı tabloda Haziran, Temmuz, Ağustos ve Eylül ayları dışında diğer aylarda sağlık konularını ilgilendiren günlerin var olduğunu görmekteyiz. Sağlık günleri hakkında yer alan yazılarda hastalıklar hakkında bilgiler ve bunun yanında yapılması gerekenler bilgileri bulunmaktadır.

Tablo 16. Saatli Maarif Takvimi'nde Yer Alan Günün Tarihinde Ön Plana Çıkan İsimler

Aylar	Günün Tarihinde Ön Plana Çıkan İsimler
Ocak	* Karikatürist Ramiz Gökçe; * Nejat Eczacıbaşı; *M. Baha Toven; *Rıza Tevfik Bölükbaşı; Cemal Süreyya; * Mukbil Gökdoğan; Nuri Conker; Enver Tunçalp; Sabahattin Eyüboğlu; Zübeyde Hanım; Mehmet Emin Yurdakul; Akşemseddin; Nazım Hikmet Ran; Yesari Ahmet Arsoy; Gazi Ahmet Muhtar Paşa; Ercüment Uçarı; Gülden Turalı; Uğur Mumcu; İsmail Cem; Ahmet Hamdi Tanpınar; Nef'i; Kazım Karabekir; Nezih Halim Nevzi; Neyzen Tevfik Kolaylı; Tarık Zafer Tunaya; Ali Ulvi Ersoy
Şubat	*Abdi İpekçi; * Hamit Tarhan; * Cem Karaca; * General Tahsin Yazıcı; * Ali Şir Nevai; * Charles Darwin; * İdil Biret; * Galileo GALilei; * Orhan Asena; * Gazanfer Özcan; * Moiler; * Michalengelo; * Gazi Mustafa Kemal Paşa; * Timur; * Ayhan Aydan; * Sami Güner; * George Washington; * Halit Fahri Ozansoy; * Vehbi Koç; * Hasan Ali Yücel; * Rossini; * Mehmet Akif Ersoy
Mart	*Nikolay Gogol; * Türkan Şoray; * Kemalettin Kamu; * Fazıl Say; * Çetin Emeç; * Hüseyin Rahmi Gürpınar; * Americo Vespucci; * Naci Kasım; * Turhan Selçuk; * Hikmet Onat; * Yaşar Nebi Nayır; * Falih Rıfkı Atay; * Aşık Veysel Şatıroğlu; * Sabiha Gökçen; * Evliya Çelebi; * Ludvig Van Bethooven; * Halid Ziya Uşaklıgil; * Fatih Sultan Mehmet
Nisan	*Ahmet Vefik Paşa; * Mehmet Karaca; * Baki; * Şevket Rado; * Sakıp Sabancı; * La Fontaine; * Selahattin Güngör; * Anatole France; * Turgut Özal ; * Gazanfer Bilge; * Kemal Tahir ; * Kanuni Sultan Süleyman ; * Muhsin Ertuğrul ; * Gazneli

	Mahmut
Mayıs	* Altan Erbulak; * Mehmet Çelebi; * Atıf Yılmaz ; * Haldun Taner ; * Yunus Emre; * Sait Faik Abasıyanık ; * Edward Jenner ; * Prof. Dr. Türkan Saylan ; * Kopernik ; * Mimar Sinan ; * Jeanne D'arc Rouen
Haziran	* Vedat Kosal ; * Koca Yusuf ; * Hikmet Feridun Es ; * Hz. Muhammed; * Cengiz Aytmatov ; * Maksim Gorki ; * Peyami Safa ; * Cahit Külebi ; * Ahmet Muhip Dranas ; * İlhan Selçuk ; * Prof. Dr. Fuat Köprülü
Temmuz	* Ernest Hemingway ; * Barbaros Hayrettin Paşa ; * Louis Pasteur ; * Rıfat Ilgaz; * Julius Caesar ; * Anton Çehov ; * Refik Halid Karay ; * Suna Pekuysal ; * Afife Jale ; * Keriman Halis
Ağustos	* İbrahim Ferrer ; * Cengiz Topel ; * Hz. Ali ; * Can Yücel ; * Napolyon Bonaparte ; * Mahmut Yesari ; * Cengiz Han ; * Tevfik Fikret ; * Orhan Seyfi Orhon; * Charles Baudelaire ; *II. Abdülhamit ; * Hünkar Hacı Bektaş-ı Veli ;*
Eylül	* Nevit Kodallı; * Kanuni Sultan Süleyman; * Elia Kazan; * Cemal Gürsel; * Şükran Güngör; * Rüştu Onur; * Bedri Rahmi Eyüboğlu; * Pablo Neruda; * JohannStrauss ; * Kerim Afşar ; * Ozan Herman Melville ; * Dr. Louis Pasteur ; * Emile Zola; * Mevlana Celalettin Rumi ; * Oruç Reis
Ekim	* Mahatma Gandi;* Agop Arad; * Gökşen Sipahioğlu; * Prof. Dr. Bahriye Üçok; * İsmet Ay ; * Gueseppe Verdi ; * Atilla İlhan ; * Cahit Sıtkı Tarancı ; * Cevat Şakir Kabaağaç ; * Frederick Chopin; * Jonathan Swift ; * Prof. Ahmet Taner Kışlalı ; * Ziya Gökalp ; * Sadrazam Köprülü Mehmet Paşa
Kasım	* Yahya Kemal Beyatlı ; * George Bernard Shaw ; * Dr. Osman Nebioğlu ; * Atatürk ; * Orhan Veli Kanık ; * Jack London ; * Vasfi Ziya Zobu ; * Reşat Nuri Güntekin ; * Alexandre Dumas Fils ; * Melih Cevdet Anday
Aralık	* Orhan Şaik Gökay; * Alexandre Dumas ; * Mozart ; * Abidin Dino ; * Behçet Necatigil ; * Walt Disney ; * Ludwig Van Beethoven ; * İsmet İnönü ; * Mehmet Akif Ersoy

Tabloya bakıldığında takvimin arka yüzünde yer alan önemli isimler genellikle tarih itibari ile önemli olan konulara paralel şekilde yer almıştır. Kişiler hakkında kısa bir özgeçmişe yer verilmiştir. Arka yüzde yer alan kişilerin; Türk ve Dünya edebiyatının önemli isimleri, bilim adamlarının buluşları ve sağlık alanında önemli yer tutan isimler, Türk ve dünya siyasetinin önemli isimlerinin yanı sıra tiyatro, sinema ve sanat alanında

yer alan önemli kişilikler de yer almaktadır. Ayrıca tarih sıralamasına göre baktığımızda günün olayına denk gelen isimler doğum veya ölüm yıldönümlerinde, tarihi olaylarda kazandıkları başarılar, bilimsel buluşlar ya da sanat alanında edindikleri başarıları ile takvimde yer almışlardır.

Tablo 17. Saatli Maarif Takvimi'nde Yer Alan Günün Tarihinde Sosyal ve Tarihi Konular

Aylar	Sosyal ve Tarihi Konular
Ocak	* Çalışan gazeteciler bayramı * I. İnönü Zaferi * Çöl fırtınası askeri harekâtı
Şubat	*Maraş'a kahramanlık unvanı verildi * Antep'e gazilik unvanı verildi * Türk Medeni Kanunu yürürlüğe girdi
Mart	* Hilafetin kaldırılması * Dünya Kadınlar Günü * Meteoroloji Haftası
Nisan	* Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı
Mayıs	* Anneler Günü * Dünya Müzeler Günü
Haziran	* Türk Hava Kuvvetleri Günü * Nüfus Sayımı Kanunu kabul edildi * Kara Kuvvetlerinin kuruluşu
Temmuz	* Kabotaj Bayramı
Ağustos	* Malazgirt Zaferi * Kosova Zaferi * Zafer Bayramı

Eylül	<ul style="list-style-type: none"> * Dünya Barış Günü * Uluslar arası okuma yazma günü * Dil Bayramı * Preveze Deniz Zaferi
Ekim	<ul style="list-style-type: none"> * Dünya Yaşlılar Günü * Dünya Çocuklar Günü * Uluslararası Hayvanları Koruma Günü * Ahilik Kültür Haftası * Kıyafet Kanunu Kabul edildi * Atatürk Gençliğe Hitabesini Okudu * Cumhuriyet Bayramı * Ulus arası Nineler Günü
Kasım	<ul style="list-style-type: none"> * Yeni Türk Harflerinin Kabulü * Atatürk Haftası * Öğretmenler Günü ve Haftası
Aralık	<ul style="list-style-type: none"> * Türk Kadının Siyasi Haklarını Kazanması * Dünya Özürlüler Günü * İnsan Hakları Haftası * Tutum Yatırım ve Türk Malı Haftası

Dünya Müzeler günü, İnsan Hakları Haftası, Uluslar arası Hayvanları Koruma Günü gibi günler ve haftalar dünya günleri olarak kutlanan günlerin başında yer almaktadır. Bu günlerde dünya çapında etkinlikler yapılmakta ve bu etkinlikler, kitle iletişim araçlarıyla küresel bir alan yaratmaktadır. Bu bağlamda Saatli Maarif Takvimi'nin küresel boyutta bilgilere de yer verdiğini söylemek mümkündür. Bunun yanı sıra iki ana başlıkta ele aldığımız tarihi ve sosyal olaylar gündeme damgasını vuran kısa hikâyeler ile birlikte anlam ve önemini anlatan yazılarla ifade edilmiştir.

2.4.2. Arka Sayfa Gündelik Bilgilerin Sınıflandırılması

Tablo 18. Saatli Maarif Takviminde Yer Alan Gündelik Bilgilerde Sağlık Konuları

Aylar	Gündelik Bilgilerde Sağlık Konuları
Ocak	* Ocak Ayı sağlığı (vitamin temini vs bilgiler yer almaktadır) * Kalp Sağlığı
Şubat	*Şubat Ayı Sağlığı
Mart	* Mart Ayı Sağlığı
Nisan	*Nisan Ayı Sağlığı, * Şeker Hastalığı *Elma Suyu Faydaları
Mayıs	*Mayıs Ayı Sağlığı * “Astım” (hastalık hakkında bilgiler yer almaktadır) *” Akdeniz Anemisi (Talasemi)”(hastalık hakkında bilgiler yer almaktadır)
Haziran	*Haziran Ayı Sağlığı *Kalp Ve Damarlarımız İçin
Temmuz	* Temmuz Ayı Sağlığı
Ağustos	* Ağustos Ayı Sağlığı
Eylül	* Eylül Ayı Sağlığı
Ekim	*Ekim Ayı Sağlığı * Karaciğer Yağlanması *Balığın Faydası * Rahat Uyku İçin
Kasım	*Marul * Kasım Ayı Sağlığı
Aralık	*Aralık Ayı Sağlığı *Nane (faydaları hakkında bilgiler yer almaktadır)

Saatli Maarif Takvimi'nde sağlık ile ilgili konularda öncelikle dikkat çeken noktalardan ilki, her ayın başında yani ayın ilk gününde o ayın sağlığıyla ilgili temel bir giriş yapılmasıdır. Yani 1 Şubat tarihinde takvimin arka kapağında “Şubat ayı Sağlığı” başlığında bir bilgilendirme notu bulmak mümkündür. Bu başlık içerisinde ise vitaminlerden yenilen gıdalara, faydalı bitkilerden doktor tavsiyelerine kadar birçok bilgiyi bulmak mümkündür alt bilgi olarak. Takvimde bu başlıklar dışında ayrıca dikkat çeken nokta ise kuşkusuz bazı günlerde hastalıklarla ilgili bilgi vermesidir. Kişinin psikolojik olarak kendisini iyi hissetmesine dair tavsiyeleri de yine sağlıkla ilgili konu bilgilendirmeleri içerisinde bulmak mümkündür.

Tablo 19. Saatli Maarif Takviminde Yer Alan Gündelik Bilgilerde Dini Konular

Aylar	Gündelik Bilgilerde Dini ya da Dinle İlişkili Konular
Ocak	* Namaz Vakitlerinin Kullanılışı
Şubat	* Mevlid Kandili –yazı
Mayıs	* Regaip Gecesi
Haziran	* Miraç Kandili
Temmuz	* Berat Kandili * Ramazan Nasıl Tespit Edilir ? * Dini Öğütler
Ağustos	* Dini Öğütler * Kadir Gecesi * Bugün Arifedir
Eylül	* Hicri Şemsi Yılbaşı
Ekim	* Bugün Arife-Yarın Kurban Bayramı (24 Ekim) * Kurban Bayramı Kutlu Olsun
Kasım	* Muharrem , Hicri Yılbaşı

Gündelik bilgilerde dinle ilgili konulara ve bilgilere bakıldığında bunların

oldukça az olduğu görülmektedir. Takvimde Nisan ve Aralık ayları içerisinde hiçbir dini bilginin yer almadığı görülürken, diğer aylarda özellikle kandil akşamları ve bayram zamanları göze çarpmaktadır. Bu arada detaylı bilgi olarak yalnızca iki başlık dikkat çekmektedir. başlıkların birisi namaz vakitlerinin kullanılışı iken; diğeri ise ramazan nasıl tespit edilir sorusundan hareketle yapılan bilgilendirme dir.

Tablo 20. Saatli Maarif Takviminde Yer Alan Gündelik Bilgilerde Devlet İle İlişkili Konular

Aylar	Gündelik Bilgilerde Resmi – Devlet- İşleri İle İlişkili Konular
Ocak	* Ticari defterlerin tasdik işlemleri, yevmiye defterlerinin tasdik işlemleri , damga vergisi ,K.D.V beyannamesi ,SSK Bağ kur primleri , ilan ve reklam vergileri ve Motorlu Taşıtlar Vergisi ödemeleri * Milletlerarası saatin kabulü * Uluslararası saatin kullanımı
Mart	* İstiklal Marşının Kabulü
Kasım	* Yeni Türk Harflerinin Kabulü

Gündelik bilgilerde resmi işlerle ilişkili ya da devlet ile ilgili bazı bilgilerin yer aldığı görülmektedir. Tabloya bakıldığında burada 5 farklı başlık dikkat çekmektedir. Ocak, mart ve kasım aylarında üç başlık bulunmaktadır. Bunlardan ilki ocak ayı içerisinde ticaret defterlerin tasdik işlemleri, yevmiye defterlerinin tasdik işlemleri, damga vergisi, KDV beyannamesi, SSK bağkur primleri, ilan ve reklam vergileri ve motorlu taşıt vergisi ödemeleri şeklindeki başlıklardır. Diğer ikisi ise evrensel zaman ölçütlerinin kullanılması ile ilgili bilgilerdir. Tarihsel kökleri olmakla birlikte İstiklal Marşı'nın kabulü ve yeni Türk harflerinin kabulü de burada değerlendirilmiştir.

Tablo 21. Saatli Maarif Takviminde Yer Alan Gündelik Bilgilerde Burçlarla İlişkili Konular

Aylar	Gündelik Bilgilerde Burçlarla İlişkili Konular
Ocak	* Güneş Oğlak burcunda

	<ul style="list-style-type: none"> * Burçlar Nedir? İsimli yazı * Güneş Kova burcunda * Kova burcunda doğanlar (bu kişilerin özellikleri)
Şubat	<ul style="list-style-type: none"> * Güneş Balık Burcunda * Balık Burcunda Doğanlar
Mart	<ul style="list-style-type: none"> * Tahvil koç burcuna giren güneş * Koç Burcunda Doğanlar
Nisan	<ul style="list-style-type: none"> * Güneş Boğa Sevr burcunda * Boğa Bucunda Doğanlar
Mayıs	<ul style="list-style-type: none"> * Güneş ikizler “Cevza” Burcunda * İkizler Burcunda Doğanlar
Haziran	<ul style="list-style-type: none"> * Güneş Yengeç Burcunda * Yengeç Burcunda Doğanlar
Temmuz	<ul style="list-style-type: none"> * Güneş Arslan “Esed” Burcunda * Arslan Burcunda Doğanlar
Ağustos	<ul style="list-style-type: none"> * Güneş Başak Burcunda * Başak Burcunda Doğanlar
Eylül	<ul style="list-style-type: none"> * Güneş Terazi Burcunda * Terazi Burcunda Doğanlar
Ekim	<ul style="list-style-type: none"> * Güneş Akrep Burcunda * Akrep Burcunda Doğanlar
Kasım	<ul style="list-style-type: none"> * Güneş Yay “Kavs” Burcunda * Yay Burcunda Doğanlar
Aralık	<ul style="list-style-type: none"> * Güneş Oğlak Burcunda * Oğlak Burcunda Doğanlar

Saatli Maarif Takvimi'nde başlıca dikkat çeken bilgilerden birisi de burçlardır. Ocak ayı içerisinde "Burçlar nedir?" başlığıyla detaylı bir yazının karşımıza çıktığı görülmektedir. Tabloda görüleceği üzere öncelikle aya göre güneşim hangi burçlarda olduğu verilmektedir. Diğer başlık ise burçlarda doğanlar başlığıyla bu burçların insanlardaki özelliklerine dikkat çekilmektedir.

Tablo 22. Saatli Maarif Takviminde Yer Alan Gündelik Bilgilerde Çevre İle İlgili Konular

Aylar	Gündelik Bilgilerde Çevre İle İlişkili Konular (Tarım, Bahçe, Coğrafya..vb)
Ocak	<ul style="list-style-type: none"> * Çiçek bahçesi, meyve bahçesi, tarlalar, ahır ve kümesler, bahçıvanlık hakkında bilgiler * Hava kirliliği ile savaş haftası * Hamsinin başlangıcı yazısı
Şubat	* Şubat Ayında (balıklar , çiçekler, sebzeler , bahçıvanlık , camekanlarda, ahır ve kümes konularında bilgilere ve dikkat edilmesi gereken hususlara yer verilmiştir.)
Mart	<ul style="list-style-type: none"> * Mart Ayında Çiçek, balıklar, bağlar ve meyve bahçesi , sebze bahçesi , tarlaların bakımı hakkında bilgiler verilmiştir. * Berdelacuz (Koca karı veya Kocamış Soğuk) yazı soğuklar hakkında bilgi * Kış Faslıının sonu , Bahar Faslı
Nisan	<ul style="list-style-type: none"> * Nisan Ayında I (balıklar , çiçekler, meyveler, sebzeler bakımı) * Nisan Ayında II (Tarlalar bakımı) * Nisan Ayında III (Bahçıvanlık hakkında bilgi) * Sitte-i Sevr'in başlangıcı (boğa soğuğu başlangıcı) * Kalem Aşısı Zamanı
Mayıs	<ul style="list-style-type: none"> * Mayıs Ayında Gül Bakımı * Mayıs Ayında I (çiçekler ve sebze bakımı) * Mayıs Ayında II (ahır ve kümesler, bahçıvanlık ile ilgili bilgiler) * Hıdırellez

	* Gökkuşığı (Alam-ı Sema)
Haziran	* Haziran Ayında I (balıklar ve çiçekler) * Haziran Ayında II (meyveler , sebzeler ve bahçivanlık) * Çevre Koruma Haftası
Temmuz	* Temmuz Ayında I (balıklar. Çiçekler bakımı) * Temmuz Ayında II (meyveler ve sebzeler) * Temmuz Ayında III (tarlalar , ahır ve kümes bakımı) * Temmuz Ayında IV (bahçivanlık)
Ağustos	* Eyyam-ı Bahur (en sıcak 8 gün) * Ağustos Ayında I (sebzeler, balıklar , bahçivanlık) * Ağustos Ayında II (meyvelerin bakımı) * Ağustos Ayında III (tarlalar, ahır ve kümes bakımı)
Eylül	* Eylül Ayında I (tarlaların bakımı) * Eylül Ayında II (ahır ve kümes bakımı) * Eylül Ayında Balıklar * Eylül Ayında III (meyveler ve sebzeler hakkında bilgiler) * Eylül Ayında IV (çiçek bakımı) * Eylül Ayında V (bahçivanlık)
Ekim	* Ekim Ayında I (sebzeler) * Ekim Ayında II (meyvalar) * Ekim Ayında III (bahçivanlık) * Ekim Ayında IV (ahır ve kümes bakımı)
Kasım	* Kasım Ayında I (sebzeler) * Kasım Ayında II (balıklar, ahır ve kümes bakımı) * Kasım Ayında III (çiçekler) * Kasım Ayında Yenecek Balıklar
Aralık	* Aralık Ayında I (meyveler)

	<ul style="list-style-type: none"> * Aralık Ayında II (çiçekler) * Aralık Ayında III (bahçıvanlık) * Aralık Ayında IV (ahır ve kümes)
--	--

Saatli Maarif Takvimi'nde arka sayfada karşımıza çıkan bir diğer sınıflama çevre ile ilgili konulardır. Bu konular tarım, bahçe, coğrafya vb gibi çeşitli başlıklardır. Çiçekler, meyveler, sebzeler ve bahçıvanlık başlıkları her ay için geçerli ve kullanılmış başlıklardır. Ayrıca fırtınalar ve tarımsal üretimle ilgili bilgilendirmeler de bu başlıkta karşımıza çıkmaktadır. Örneğin hıdrellez, kış faslının sonu, hamsinin başlangıcı gibi birçok konuda bilgilendirme görülmektedir. Ayrıca çevre ile ilgili hava kirliliği ve savaş haftası ve çevre koruma haftası ise çevre bilinçliliğini göstermesi bakımından arka sayfada kullanılmış bilgilendirmelerden ikisidir.

Tablo 23. Saatli Maarif Takviminde Yer Alan Gündelik Bilgilerde Faydalı Bilgiler

Aylar	Gündelik Bilgilerde Pratik/Faydalı Bilgiler
Ocak	<ul style="list-style-type: none"> * Gülümsemenin insan üzerindeki olumlu etkileri * Bayram ve genel tatil günleri * Taşıt plakalarının vilayet numaraları * Türkiye'de saat 12 iken büyük merkezlerde saat kaçtır bilgisi ve ülke başkentleri saat bilgisi * Limonun faydaları
Şubat	<p>“Selülit” isimli yazıda selülit hakkında bilgi verilmiştir</p> <p>Gençlere Öğütler – Vehbi Koç</p>
Mart	<ul style="list-style-type: none"> * Bahar Yorgunluğu * Tarihten garip olaylar – yazı Boğaziçi'nde iskeleler yapılmadan önce vapurlara kayıkla binilirdi * Çocuk eğitimi hakkında faydalı bilgiler * Gül ağaçlarının bakımı
Nisan	<ul style="list-style-type: none"> * 1 Nisan Uyarısı * Kalem Aşısı Zamanı (bilgilendirme)

Mayıs	<ul style="list-style-type: none"> * Mayıs Ayında Gül yazısında gül bakımı hakkında bilgi verilmektedir * Badem bitkisinin faydaları
Temmuz	<ul style="list-style-type: none"> * Fiziksel Etkinliğin önemi * Korkunuzu Yenin – korkular üzerine bir yazı
Ekim	<ul style="list-style-type: none"> * Ukalalar karşı ne yapmalı –yazı * Terbiye ve nezaket kuralları * Turing nedir ?
Kasım	<ul style="list-style-type: none"> * Unesco * Erdemlilik
Aralık	<ul style="list-style-type: none"> * Çocuk ve Karanlık * Gülümseyişin değeri

Saatli Maarif Takvimi'nde kullanılan son tablo ise gündelik bilgilerde verilen pratik ya da faydalı kabul edilen bilgilerdir. Örneğin burada karşımıza gülümsemenin insan üzerindeki olumlu etkileri başlığını bulmak mümkünken; limonun faydaları yazısını da bulmak mümkündür. Ayrıca çocuk eğitimi hakkında faydalı bilgiler dendiikten sonra insanların gündelik hayatta kullanabilecekleri bazı pratik eğitim bilgilerinin de burada kendine yer bulabildiği görülmektedir. Bayram ve genel tatil günleri, taşıt plakalarının vilayet numaraları, Türkiye'de saat 12 iken büyük merkezlerde saat kaçtır bilgisi ve ülke başkentleri saat bilgisi gibi üç farklı bilgi de özellikle karşımıza çıkan faydalı bilgilerden birisidir. Böylece takvim, küçük notlarla gündelik hayatın sosyalleşmesinde pratik bir yeri de doldurmaya devam etmektedir.

SONUÇ

Geçmişten bugüne taşındığında, insanların zaman ölçme konusunda kullandıkları araçlar, çevresel ve toplumsal şartlara göre değişebilmektedir. Bu bağlamda saatler ve takvimler, zamanı ölçme konusunda karşımıza çıkan ilk olgulardır. Saatler, bugünkü biçimlerine gelinceye kadar sudan ateşe, güneşten kum saatine kadar farklı biçimlerde kullanıla gelmiştir. Takvimler de benzer şekillerde yazılı ve sözlü olarak bugüne kadar varlıklarını devam ettirmiştir.

Hazırlanmış olan bu çalışma, zamanı ölçme konusunda ön plana çıkan takvimlerin toplumsal işlevlerine odaklanmıştır. Bu odaklanma, özellikle sosyalleşme kavramıyla ilişkilendirilmiştir. Özellikle geçmişte tarımsal üretimlerde kullanılan takvimlerden modern takvimlere kadar pek çok takvimin insanların gündelik

sosyalleşmelerindeki etkisi çözümlenmeye çalışılmıştır. Bu çözümlemede modern biçimiyle takvim kavramı kullanılmıştır. Diyanet Takvimi, Fazilet Takvimi, Türkiye Gazetesi Takvimi, Nesil Takvimi ve Saatli Maarif Takvimi gibi takvimler çalışma için temel alınmış, araştırmanın örnekleme ise “Saatli Maarif Takvimi” olarak belirlenmiş, diğer takvimler hiç bahse girilmeden konu dışında bırakılmıştır.

Saatli Maarif Takvimi'nin çözümlemesi yapılırken odağa yerleştirilen temel bağlam, farklı biçimlerde karşımıza çıkan takvimlerin gündelik hayatın sosyalleşmesi bağlamında ne derece işlevsel olabildiği gerçekliğidir. Bu bağlamda Saatli Maarif Takvimi, çözümleme yapılırken bütünsel bir metin olarak görülmüş ve çeşitli başlıklarda sınıflanarak çözümlenmiştir. Öncelikle takvimin ön yüz çözümlemesi başlığıyla bir sınıflamaya tutulmuştur. Meslekler, sağlık, sosyal hayat, coğrafi çevre ve tarım, tarih, din ve Atatürk kelimeleri bu çözümlemede kullanılmış temel başlıklardır. Burada özellikle dikkat çeken noktaları belirtmek gerekirse şunlardan söz etmek mümkündür:

* Saatli Maarif Takvimi'nde gözümüze çarpan en önemli nokta, Atatürk ile ilgili bilgilendirmelerin yoğun olarak verilmiş olmasıdır. Takvim, böylece hem tarihsel hem de ulusal kimlik bağlamında bireylerin gündelik hayatlarında bir farkındalık oluşturmaya çalıştığı görülmüştür. Burada bireylerin tarihsel kimlik bağlamında sosyalleşmeleri söz konusu iken; vatandaşlık eğitiminin de Atatürk üzerinden hareketle kurulmaya çalışıldığı tespit edilmiştir.

* Saatli Maarif Takvimi'nde İslam diniyle ilişkilendirilmiş başlıklarının ise en az kullanılan başlıklar olduğu tespit edilmiştir. Burada takvimin özellikle dinsel bakımında seküler kaldığı ve bu konuda salt genel geçer kabul edilmiş dinsel bilgi ve tutumların verildiği görülmüştür. Örneğin Ramazan ve Kurban bayramı, kandiller bu bakımdan dikkat çeken en önemli başlıklar olmuştur. Bu başlıklar, Saatli Maarif Takvimi'nde aynı zamanda topluma mal olmuş dinsel olgular olarak kabul edilmiştir.

* Saatli Maarif Takvimi'nde sağlık konusundaki bilgilendirmeler, daha çok insanların ruhsal sağlıklarını da dikkat alarak hazırlanmıştır. Bazı faydalı bilgilerin de insanların gündelik akışkanlıklar içerisinde sağlık ile ilgili pratiklerini düzenlemeye dönük verilmiştir.

* Saatli Maarif takviminde yer alan meslekler, özellikle meslek haftalarıyla gündeme getirilmiştir. Bu haftalarda geçerli mesleklerle ilgili bilgilendirmelerin de yapıldığı, o meslekle ilgili gündelik bir hatırlatma yapılması bağlamında dikkate değer bulunmuştur.

* Modern takvimlerin hemen hepsinde dikkat çeken takvimlerin tarihsel bilgilerle ilgili tutumları, saatli maarif takviminde de karşımıza çıkmıştır. Savaşlar ve antlaşmalar hakkında bilgilendirmeler; Türkiye’de bazı devlet kuruluşların tarihi geçmişleri ve kuruluş tarihleri; il ve ilçelerin kurtuluş tarihleri; tarihsel kahramanların, şairlerin ve devlet adamların ölüm ya da doğum tarihlerinin verilmesi bu bakımdan dikkat çeken noktalardır. Burada özellikle illerin kurtuluş tarihlerinin yanında tek tek ilçe kurtuluş tarihlerinin verilmesinin Saatli Maarif Takvimi’ni diğer takvimlerden ayıran bir özellik olarak göze çarpmıştır.

* Ön yüz çözümlemesinde dikkat çeken son başlık ise tarım ve coğrafyayla ilgili bilgilerdir. Burada insanların tarım ile ilgili davranışlarında fırtınalar, ekim tarihleri, cemreler gibi pratik bilgilerin sunulması söz konusudur. Coğrafyayla ilişkili ise özellikle fırtınaların ve mevsim geçişlerinin veriliyor olması dikkat çeken bir noktadır. Saatli Maarif Takvimi’nde ilk dikkati çeken konu yılın her günü mevsimsel bir olayın gün ve tarih itibariyle yer alması ve olay hakkında yeri geldiğinde geniş bilgiler içeriyor olmasıdır. Bunun yanında dikkatimiz çeken diğer bir konu da yılın hemen hemen her günü fırtına olacağına dair bilgilerin ve zaman zaman da özel isime sahip olan fırtınaların yer etmesidir.

Kuşkusuz Saatli Maarif Takvimi’nde ön yüz çözümlemesinin dışında arka yüz çözümlemesi de yapılmıştır. Arka yüzde dikkat çeken noktaları ise birkaç seçenekte vermek mümkündür. Bunlardan ilki burçlardır; özellikle burçların ait olduğu aylara göre bilgilendirme yapılmış ve sonrasında burçların insanlara yansıyan özellikleri verilmiştir. Faydalı bilgiler başlığında sağlık konuları yanında, limon ve gülümsemenin faydaları gibi bilgiler de yer almaktadır.

Burada çalışmanın takvimleri sosyalleşme bağlamına odaklayan noktanın, takvim yapraklarının günümüz insanı için vazgeçilmez araçlarından birisi olmasıyla doğrudan alakalıdır. Günümüzde özellikle yaşı kuşağın takip ettiği takvimler, birçok defa salt duvarda asılan aksesuarlar dışında, insanların oradan zamanı takip ettikleri, okuma alışkanlıklarını devam ettirdikleri ve sürekli gündelik/pratik bilgilerle etkileşim halinde olduğu bir süreci temsil etmektedir. Geçmiş dönemle kıyaslandığında özellikle

televizyonların ve bilgisayarların evlerde olmadığı zamanlarda çoğu vakit, takvimler serbest zaman etkinliklerini yönlendiren temel araçlardan birisiydi. O gün hangi ilin ya da ilçenin kurtuluşu olduğu, tarihte hangi önemli olayın yaşandığına dair bilgiler, anlık da olsa insanların dikkatlerini o noktaya odakladıkları görülmektedir. Birçok takvimin ise çocuklara isim koyulmasında anne babalara verilen tavsiye isimler; günün yemeği menüsü; dini olarak verilen kısa ve öz bilgiler bunların başında yer almaktadır.

Bu çalışmanın en belirgin amaçlardan birisi; Saatli Maarif Takvimi örneğinde takvimlerin toplumsal hayattaki işlevlerini dikkat çekmek, modern teknolojiyle birlikte azalan işlevlerini ön plana çıkartmak kaygısıdır. Her ne kadar çoğu zaman salt dini bilgilerin yoğun olarak kullanıldığı izlenimi uyansa da –ki çoğu zaman Diyanet Takvimi bu izlenimin oluşmasında temel araçlardan birisidir- takvimlerde toplumsal hayatın her alanıyla ilgili bilgi ve yazıları bulmak mümkün görünmektedir.

KAYNAKÇA

ADAM, Barbara. *Time and Social Theory*. Philadelphia: Temple University Press, 1990.

AKGÜR, A. Necati. «Takvimler.» *Cogito*, 2000, sayı:22: ss.95-100.

ALEMDAR-Kaya, Korkmaz – Raşit, *Kitle İletişiminde Temel Yaklaşımlar*, Savaş Yayınları, Ankara: 1983.

ARI, Ramazan , *Gelişim ve Öğrenme*, Atlas Yayınları, Konya: 2003.

ASLAN, Cahit , *Sosyoloji*, Baki Yayınevi, Adana: 1997.

ATKINSON, Jacqueline. *Zamanı Yönetme Sanatı* . Çev: Cem S. İslam, İstanbul: Dergah Yayınları : 2004.

AYAN, Engin. «Karaim Takvimi .» *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* , Güz-2011, cilt:4, sayı:19, : ss.115-126.

AYDÜZ, Salim. «Müneccimbaşı Takvimleri ve Tarihi Kaynak Olarak Değerleri .» *Cogito*, 2000, sayı:22: ss.133-144.

AYHAN, Halis. *Eğitim Bilimine Giriş* . İstanbul: Şule Yayınları, 1995.

AZİZ, Aysel, Toplumsallaşma ve Kitle İletişim, Ankara: A.Ü. S.B.F. Ve Basın-Yayın Yüksek Okulu Basımevi ,1982

BACANLI , Hasan , *Eğitim Psikolojisi*, Alkım Yayınevi, İstanbul: 2000.

BAHAR , Halil İbrahim , *Sosyoloji*, Uluslar Arası Stratejik Araştırmalar Kurumu Yayınları, Ankara: 2005.

BATUR, Enis. «Aztek Takvimi : Bulanık Günler .» *Cogito*, Sayı:22: 2000.

BEKTAŞ, Dilek. «Zamanın Tasarımı.» *Cogito*, sayı:22: 2000.

BİLGİN, Beyza, *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*, Gün Yayıncılık, Ankara : 2001.

BOLAY -Sarıkavak, Süleyman Hayri – Kazım, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara: 2001.

BOZAN, İrfan. *Devlet ile Toplum Arasında- Bir Okul: İmam Hatipli Liseleri...Bir Kurum: Diyanet İşleri Başkanlığı* . Demokratikleşme Programı , İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı , 2007.

BOZKURT , Veysel, *Değişen Dünyada Sosyoloji*, Ekin Yayınları, Bursa: 2006

ÇELEN, Nermin, *Öğrenme Psikolojisi Kuramlar*, İmge Kitabevi, Bursa: 1999

ÇUBUKÇU, İbrahim Âgâh, “Kültürümüzde Din Unsuru”, *Millî Kültür Unsurlarımız Üzerinde Genel Görüşler*, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara,1990

DEMİR, Ö. ACAR, M. ,*Sosyal Bilimler Sözlüğü*, Vadi Yayınları, Ankara, 1997.

DOĞAN, İsmail , *Sosyoloji, Kavramlar ve Sorunlar*, Sistem Yayıncılık, İstanbul: 1998

DOĞAN, İsmail, *Sosyoloji*, Sistem Yayıncılık, İstanbul: 2000

DOĞAN, İsmail, *Sosyoloji*, PagemA Yayıncılık, Ankara: 2002

- DÖNMEZER, Sulhi , *Toplumbilim*, Beta Yayıncılık, İstanbul: 1999 .
- DURKHEIM, Emile. *Moral Education*. New York: Free Press, 2002.
- DURSUN, Davut. *Din Bürokrasisi - Yapısı, Konumu ve Gelişimi*. İstanbul: İşaret Yayınları , 1992.
- DÜRÜŞKEN, Çiğdem. «Roma'da Takvim .» *Cogito*, Sayı:22: 2000
- ERGÜN, Mustafa ,*Eğitim Sosyolojisine Giriş*, Ocak Yayınları, Ankara: 1994
- ERKAL, Mustafa, *Sosyal Meselelerimiz ve Sosyal Değişme*, Mayaş Yayınları,Ankara, 1984.
- ERKAL, Mustafa, *Sosyoloji*, Der Yayınları, İstanbul: 1995
- FİCHTER, Joseph,*Sosyoloji Nedir?* Çev. Nilgün Çelebi, Atilla Kitabevi, Ankara: 1996
- GİDDENS, Anthony, *Sosyoloji*, Ayraç Yayınevi, Ankara: 2000
- GÖZAYDIN, İftar. *Diyanet- Türkiye Cumhuriyeti'nde Dinin Tanzimi* . İstanbul: İletişim Yayıncılık , 2009.
- GÜNAY, Ünver. *Erzurum ve Çevre Köylerinde Dini Hayat* . İstanbul : Erzurum Kitaplığı Yayınları , 1999.
- GÜVENÇ, Bozkurt, *Kültürün ABC'si*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul: 1997
- GÜVENÇ, Bozkurt. «Takvim'de Zaman, Geçmiş ve Gelecek .» *Cogito*, 2000, sayı:22
- HEIDEGGER, Martin. *Varlık ve Zaman*. çev: Kaan H. Ökten, İstanbul: Agora Kitaplığı , 2008.
- HEIDEGGER, Martin. «Zaman Kavramı.» *Zaman Kavramı* içinde, yazar Saffet Babür. Ankara: İmge Yayınevi, 1996.
- HEIDEGGER, Mertin. *Metafizik Nedir?* çev: Yusuf Örnek, Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları , 1991.
- KARA, İsmail. *Cumhuriyet Türkiyesinde Bir Mesele Olarak İslam*. İstanbul: Dergah Yayınları , 2008.

KAYADİBİ, Fahri. «Diyamet İşleri Başkanlığı'nın Yaygın Din Eğitiminde Yeri ve Fonksiyonu .» *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2001, sayı:8,.

KOCACIK, Faruk, *Toplumbilim Ders Notları*, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, Sivas: 2003

MARSHALL, Gordon, *Sosyoloji Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yay., Ankara: 1999

OKUMUŞ, Ejder. «Zaman Sosyolojisi: Bir Giriş Denemesi .» *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* , 2010, cilt:10, sayı:2: ss.121-174.

ÖZKALP, Enver , *Sosyolojiye Giriş*, Ekin Yayınları, Bursa: 2005

ÖZTÜRK, Hüseyin , *Eğitim Sosyolojisi*, Hatiboğlu Yayınları, Ankara: 1993.

ÖZTÜRK, Şükrü. «Din Eğitiminde Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Görevleri ve Sorunları.» *Avrupa Birliğine Giriş Sürecinde Türkiye'de Din Eğitimi ve Sorunları Sempozyumu*. İstanbul: Değişim Yayınları, 2002.

SENEMOĞLU Nuray , *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*, Özsen Yayınları, Ankara:1998

ŞERİFOĞLU, Ömer Faruk. «Unutulmaz Efsane ! 1873 -1969 Ebüzziya Takvimleri .» *Cogito*, 2000; sayı:22: ss.145-152.

SİLAH, Mehmet , *Sosyal Psikoloji*, Gazi Yayınları, Ankara: 2000

SUBAŞI, Necdet. *Sınırları Yoklamak- Din Sosyolojisi Okumaları* . İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2007.

TAN, E. Mine, *Toplum Bilimlerine Giriş*, A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara: 1981.

TAVUL, Ufuk. «Kültürel Etkileşim Açısından On İki Hayvanlı Türk Takviminin Yayılışı .» *Modern Türklük Araştırmalar Dergisi* , Mart, 2007, cilt: 4, sayı:1,: ss.25-45.

TEZCAN, Mahmut, *Eğitim Sosyolojisi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara: 1997.

TOLON, Barlas , *Toplum Bilimlerine Giriş*, Murat ve Adım Yayıncılık, Ankara:1996.

TOSUN, Cemal. *Din ve Kimlik*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayını, 1993.

TURAN, Osman. *Oniki Hayvanlı Türk Takvimi* . İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2004.

ÜÇER, Cumhur. «Türk-İslam-Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi Takvimleri.» *Cogito*, 2000; sayı:22: ss.117-131.

ÜLKEN, Hilmi Ziya. *Varlık ve Oluş*. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları , 1968.

ÜNSAL, Artun. «Saatli Maarif Takvimi: Gelenekçi, Laik ve Modern.» *Cogito*, 2000; sayı:22: ss.153-159.

YILMAZ, Hüseyin. *Din Eğitimi ve Sosyal Barış* . İstanbul: İnsan Yayınları , 2003.

YILMAZ, Hüseyin. «Yaygın Din Eğitimi Kurumları ve Toplumsal Barış .» *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2001, cilt:V, sayı:2.

YÜCEL, İrfan. «Diyanet işleri Başkanlığı .» *Diyanet İslam Ansiklopedisi* , 1994: İstanbul.

ZERUBAVEL, Eviater. *Hidden Rhythms: Schedules and Calenders in Social Life*. Chicago: University of Chicago Press, 1981.

ÖZGEÇMİŞ

1985 Biga / Çanakkale doğumlu olan Ayşegül ŞENKADEŞLER ilk, orta ve lise eğitimini Biga'da tamamlamıştır. Sakarya Üniversitesi Sosyoloji Bölümünden 2008 yılında mezun olmuştur. 2010-2011 bahar döneminde Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalında başladığı yüksek lisans eğitimini sürdürmektedir.